

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MS
MT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Vzdělávání 2.0 – Rozvoj klíčových kompetencí
prostřednictvím podpory vzdělávání zaměřeného na cíl
(reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_011/0000662)

ZPRÁVA Z AKČNÍHO VÝZKUMU MEZI UČITELI ZÁKLADNÍCH A STŘEDNÍCH ŠKOL

PAVEL ŠARADÍN, HANA HURTÍKOVÁ A KOL.

Následující text byl zpracován v rámci projektu *Vzdělávání 2.0: Rozvoj klíčových kompetencí prostřednictvím podpory vzdělávání zaměřeného na cíl* (CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_011/0000662).

Text zpracoval kolektiv autorů z Civipolis, o. p. s. v roce 2018.

OBSAH

METODOLOGIE A REALIZACE AKČNÍHO VÝZKUMU.....	4
PŘEPISY ROZHOVORŮ	5
SETKÁNÍ S UČITELI – HRADEC KRÁLOVÉ 20. 9. 2017.....	5
Skupina č. 1	5
Skupina č. 2.....	11
Skupina č. 3.....	18
Skupina č. 4.....	27
SETKÁNÍ S UČITELI – BRNO 20. 11. 2017	35
Skupina č. 1	35
Skupina č. 2.....	40
Skupina č. 3.....	44
Skupina č. 4.....	49
Skupina č. 5.....	54
SETKÁNÍ S UČITELI – HRADEC KRÁLOVÉ 20. 11. 2017 (DOSBĚR – POUZE 1 SKUPINA).....	61

METODOLOGIE A REALIZACE AKČNÍHO VÝZKUMU

Předkládaná zpráva popisuje průběh a metodologii akčního výzkumu a poskytuje data v podobě přepisu rozhovorů s respondenty výzkumu. Akční výzkum je součástí klíčové aktivity č. 3 projektu Vzdělávání 2.0, která je zaměřena na podporu společenství praxe pro rozvoj klíčových kompetencí, gramotností, průřezových témat a mezipředmětových vztahů v tématu sociální a občanské kompetence žáků, a má za cíl vytvořit pravidelnou, dlouhodobou a koncepční spolupráci akademiků a učitelů nižších stupňů základních a středních škol. Akční výzkum byl připravován ve spolupráci s pedagogy s cílem zjistit, co potřebují učitelé k tomu, aby mohli lépe vzdělávat žáky v klíčových kompetencích (např. co se sami potřebují naučit, jaká potřebují mít metodická vodítka, jaké potřebují učebnice). Závěry výzkumu budou dále diskutovány s učiteli a doporučení vzešlá z těchto setkání budou sloužit pro navrhované změny ve způsobu výuky a k provedení pilotáže.

Akční výzkum se uskutečnil 20. 9. 2017 v Hradci Králové a 20. 11. 2017 v Brně. Následně byl proveden dosběr dat 29. 11. 2017 v Hradci Králové. Celkový počet respondentů činil 47. Jednalo se o učitele základních a středních škol přímo zapojených do projektu Vzdělávání 2.0. Pro výzkum byla zvolena forma skupinových polostrukturovaných rozhovorů, která patří k základním kvalitativním technikám. Nejdříve byla vytvořena databáze možných otázek, které jsme konzultovali s pedagogy a partnery zapojenými do projektu. Celkově jsme vybrali sedm otevřených otázek.

Dotazník jsme otestovali mezi vybranými pedagogy Základní školy Stupkova v Olomouci, abychom získali zpětnou vazbu před samotným ostrým dotazováním. Cílem bylo ověřit si srozumitelnost otázek a vyzkoušet, jakým způsobem na ně učitelé reagují, a zároveň zjistit, jak se dotazovat, aby odpovědi respondentů byly co nejspontánnější. U testovací skupiny jsme se rovněž ptali, jak pedagogové rozumějí klíčovým kompetencím a co si pod nimi představují.

V průběhu samotného akčního výzkumu byli učitelé v Hradci Králové i v Brně rozděleni do pěti skupin po maximálně pěti členech. Odpovídali anonymně, avšak pro přehlednost byli v přepisech označeni písmeny A až E. Pořadí odpovídajících se měnilo, aby odpovídat nezačínal vždy tentýž respondent. Rozhovory vedl proškolený tazatel, v několika případech byl přítomen další výzkumník, který kontroloval nahrávací techniku a zapisoval důležité poznámky. Délka jednoho skupinového rozhovoru byla přibližně 60 minut. Dotazování bylo nahráváno na diktafony a uskutečněné rozhovory byly přepsány (viz níže). Data získaná prostřednictvím akčního výzkumu byla analyzována a zpracována do výzkumné zprávy, která poslouží jako podklad pro studii proveditelnosti.

SETKÁNÍ S UČITELI – HRADEC KRÁLOVÉ 20. 9. 2017

Skupina č. 1

Q.1 „Řekněte nám prosím, které formy výuky považujete pro žáky za nejvíce přínosné pro ně samotné. Tedy že tyto formy jim umožní co nejvíce porozumět probírané látce, zaujmout je, případně motivovat k dalšímu zájmu.“

Učitel A: V dějepise dětem vysvětluji, nebo říkám, že je důležitá živá historie, živý dějepis, tedy historie, které se můžeme dotknout. Když probíráme přemístovou válku, tak se snažím děti motivovat, aby zjistili, zda někdo z jejich rodiny ve válce bojoval, nebo se pak případně účastnil bojů v období Protektorátu, nebo v roce 1968. Když to jde, snažím se sehnat pamětníka. My jsme škola na vesnici, takže když se probírá téma kolektivizace, tak pozvat pána, který to zažil, který to pamatuje. Tohle je podle mě to, co považuji já za důležité a zajímavé.

Učitel B: Já vyučuji výchovu k občanství a ve výuce se snažím nebrat definice nebo teoretické věci, ale spíš se snažím, aby se jich to nějak dotklo, a představuju si, že výchova k občanství by měla spíše rozvíjet jejich hodnotovou stránku a formovat jejich postoje. Ve výuce využívám diskuze, zamyšlení se nad tématem, různé filmy, příběhy. Velmi přínosná je skupinová práce, která rozvíjí tyto schopnosti, ale všechno je závislé od tématu, jaké metody a formy výuky zvolíme.

Učitel C: Vyučuji dějepis na základní škole a formy výuky volím podle cílové skupiny. Podle třídy a podle složení žáku ve třídě. Protože učím spíš mladší děti, hlavně 6.–7. třídu, kde se probírá období středověku, a mám vzdělání i na cestovní ruch, tak mezi formy výuky často zařazuji různé exkurze nebo didaktické vycházky. Využívám i okolí školy, které poskytuje spoustu možností. Tohle je asi hlavní forma, kterou využívám.

Učitel D: Učím na vyšším gymnáziu, takže je to trochu jiná kategorie studentů. Platí samozřejmě i to, co u nižších ročníků. Tedy že u novějších dějin se snažím využívat pamětníky. Studenti sami si zpracovávají nějaké paměti. Určitě se snažím zařazovat nějaké filmové dokumenty, které tady jsou, nebo působit trochu emočně i vlastní osobou. Svým způsobem mám výhodu, že už jsem starší, takže si některé dějinné události sám pamatuji, anebo také jsem měl velkou výhodu, že jsem měl do vysokého věku dědečka, který mi vyprávěl o dějinách do svých 27 let. Zemřel, když mu bylo 95. On byl účastníkem 1. sv. války. Popisoval mi zajetí v Rusku, to, jak se do toho zajetí dostal a všechny okolnosti kolem. Taký mi vyprávěl o 1. československé republice, potom zase na konci války byl náš kraj jedním z prvních, kde vypuklo povstání v květnu 1945. On byl taky do toho povstání zapojen.

Nacisté ho odvěkli, pak ho výměnou za jiné zajatce pustili, takže spoustu zážitků přiblížím takhle studentům. Kromě toho, co si teda nastuduju z knih, filmů a atp., tohle působí hodně na city. Studenti oceňují autentičnost, to, že to slyší od člověka, který to má z první ruky.

Učitel E: Já se kromě frontální výuky snažím zařazovat skupinové práce. Děti si připravují referáty, a pokud to jde, tak v těch novějších dějinách zkouším také pozvat pamětníky nebo se také pokouším o tzv. zážitkovou formu. Se studenty stavíme z věcí ve třídě např. vozovou hradbu, sice pak pán ředitel nadává, ale myslím si, že děti si to takhle lépe zapamatují. Samozřejmě využívám i dokumentů na internetu, když to jde. Snažím se, aby si to děti lépe zažili. Soustředím se ne tolik na paměť, ale na zážitek.

Q.2 „Řekněte nám prosím, které formy výuky považujete pro učitele za nejvíce přínosné pro ně samotné. Tedy že tyto formy jim umožní co nejlépe předat probíranou látku, porozumět jí, zaujmout je, případně motivovat k dalšímu zájmu.“

Učitel A: Snažím se vycházet z historie místa, kde je naše škola situována. Jak už jsem říkal, využívám svědectví, paměti, projektové vyučování na daná témata.

Učitel B: V současné době hodně preferuji výuku, která je postavená na modelu EUE. Nejdřív si děti uvědomí, co o dané problematice ví, my jako učitelé si zmapujeme, z čeho můžeme pak vycházet. Potom přichází na řadu samotná výuka/výklad a následně k reflexi. Při výchově k občanství je to dobře uchopitelné a u mého druhého aprobovaného předmětu, kterým je český jazyk, je to také ideální způsob, například v hodinách literatury.

Učitel C: Já z velké části souhlasím s kolegyní B. V současné době, když mluvím hlavně za dějepis, tak se u probíraného tématu snažím zjistit všeobecné povědomí, tedy – co, kdo a jak o problematice něco ví. Následně se snažíme pomocí skupinových prací tyto vědomosti rozšiřovat. Pro mě je tenhle způsob také přínosný, protože takhle vnímám názory žáků a pak přichází od nich nějaká skupinová reflexe.

Učitel D: Připojím se k tomu, co tady bylo řečeno. Na vyšším stupni vím, že můžu navázat na nižší stupeň gymnázia. Vždy mám snahu zjistit, co všechno žáci vědí a následně, formou dialogu mezi námi, se ptát na jejich názory, co si o tom myslí atp. Frontální výuku nemám rád. Jak říkal pan kolega, také je potřeba využívat regionální věci, které se především v dějepisu hodí. V době husitské byla nedaleko od nás husitská bitva, v době první světové války jsou u nás zajímavé památky, stejně tak k jiným tématům 19. století, např. prusko-rakouská válka, v našem místě byl Pruský generální štáb po celou dobu bitvy u Sadové atd. To jsou momenty, na které se dá odkázat v řadě témat.

Učitel E: Souhlasím s kolegyněmi B a C, že se snažím vycházet z toho, co už ty děti znají, jaký mají k tématu postoj. Snažím se využít jejich názorů a od toho se pak odrazím a upravuji to, co chci říct

navíc. Když se zaměřím na formu, tak pro učitele je nejlepší frontální forma výuky, když to takhle řeknu, ale tahle forma není nejlepší pro děti.

Q.3 „Řekněte nám prosím, zda souhlasíte s tímto tvrzením: „Hlubší zkoumání klíčových kompetencí vede k závěru, že nejde tolik o změnu obsahu vlastního učiva, ale spíše o způsob podání.“

Učitel A: Já si myslím, že všechny koncepce školství, které tady byly, všechno to je hezký, všechno to je papír, ale vždy bude záležet na osobnosti toho učitele, jakým způsobem tu látku podá. Ať už jsou interaktivní tabule, nebo křída s tabulí a pravítkem, vždy půjde o to, jak to učitel žákovi podá. Tohle si myslím já.

Učitel B: Já s výrokem souhlasím, avšak nemůžu to zatím tak moc porovnávat, protože učím teprve druhým rokem, takže jsem nezažila jiný koncept výuky.

Učitel C: Souhlasím s tvrzením. Myslím, že k velkým změnám tam nedošlo, spíše taky přesně jak říkal kolega, tak se dnes snažím o to, aby si žák z tématu odnesl zážitek, aby to bylo pro něho pak lépe uchopitelné a lépe zapamatovatelné.

Učitel D: Já souhlasím. Obsah dějepisné látky se nemění, alespoň tedy ne v horizontu posledních dvou desetiletí. Já jsem už starší, takže jsem ve svých začátcích zažil ještě školu socialismu, takže tam by byla hodnocení samozřejmě jiná, i když hodně záleželo na působnosti učitele, jak se k tomu postavil, jaký měl na to pohled, a i tehdy se dalo říct něco jinotajem, dnes už to není potřeba. Na učiteli záleží, dnes je to stejný obsah, který tady byl i před zavedením nového systému, aby žáci lépe pochopili, aby si to lépe zažili, než se nějak memorovali a za půl roku to už zapomněli a neuměli. Spíš teda ten prožitek, který vede k zapamatování.

Učitel E: Souhlasím. Obsah je prakticky stále stejný, ale záleží hodně na učiteli, jak to pojme, jakým způsobem to dětem předá. To se dostávám k té první otázce, kde se snažím, aby si to žáci užili a lépe pochopili, protože tak si to lépe zapamatují. Obsah, který předám, když zůstaneme u husitství, tak tu vozovou hradbu, kterou si postavíme, tím, že si ji vyzkouší postavit. Tak si to mnohem líp zapamatují, než když jim já řeknu, že nějaká vozová hradba byla a skládala se z toho a z toho.

Q.4 „Řekněte nám prosím, co potřebují učitelé z hlediska klíčových kompetencí k tomu, aby mohli lépe vzdělávat. Zkrátka aby žáci obsahu učiva co nejlépe porozuměli.“

Učitel A: Důležitá je samotná struktura hodiny, její promyšlenost, logická návaznost, vyvozování daných témat, asi i nějaká forma improvizace. Stává se, že člověk má něco připraveno a nedaří se, nechytají, tak pak nějak zareagovat a dovést hodinu do zdárného konce.

Učitel B: Myslím si, že učitel musí mít odborné vybavení, ale především i nějaký zápal, musí souznět s tou myšlenkou. Na druhé straně ale musí být zápal i u těch žáků, protože když nechtějí, tak nechtějí. Někdy je na všechno hrozně málo času. Člověk by se chtěl zaměřit na něco více, ale furt ho honí to, aby stíhal všechno tak, jak má, takže to vidíme jako problém.

Učitel C: Určitě vztah k předmětu je důležitý. Stát si za tím, co učitel žákům sdělí v rámci toho tématu. Samozřejmě v dnešní době je důležitá technická stránka té naší profese. Využívat interaktivní způsoby ve výuce.

Učitel D: Tak musí mít určitě vzdělání, to je na prvním místě. Myslím, že také je důležitý, aby měl vztah ke svému předmětu, to je asi nejdůležitější, protože pokud to bude předmět, který nemá v oblibě, a to se taky stane, že má učitel dva předměty, z kterých jeden výrazně preferuje a druhý učí, že mu ho například přiřadí, tak si myslím, že nemůže žákům až tolik předat. Vlastní zanícení a nasazení je hodně důležité.

Učitel E: Myslím, že určitě vzdělání učitele, ať už odborné, nebo pedagogické. Určitě by se hodil i čas navíc, aby to bylo, jak by si to ten učitel představoval. Důležité je i to technické vybavení, především mapy, interaktivní tabule, ale taky vlastní materiály učitele.

Q.5 „Řekněte nám prosím, jaké klíčové kompetence potřebují učitelé k tomu, aby dokázali u žáků posilovat kritické myšlení.“

Učitel C: Myslím, že podstatnou roli bude hrát to dát těm jedincům šanci prosadit vlastní názor, aby jej každý mohl říct; tam využívám také práci ve skupinách, nejprve každý řekne svůj názor a poté je reflektován v rámci skupiny a ta jej následně prezentuje, třeba učiteli. I skupiny v rámci spolupráce navzájem se pak porovnávají, hodnotí, kriticky o tom přemýšlí, tj. co druhá skupina řekla, mají různé připomínky.

Učitel B: Myslím si, že by to měly být kompetence pedagogické, oborové a organizační, tj. správně si tu hodinu rozvrhnout a celkově to učivo naplánovat, aby to žáky vedlo k nějakému přemýšlení, aby se nejen dozvídali informace, ale aby sami nad tématy museli přemýšlet.

Učitel D: Já s tím souhlasím, jak bylo řečeno; učitel by žákovi měl dát prostor, aby vyjádřil svůj názor, i když zpočátku ho žák nemusí mít nebo neví, jaké má možnosti. Učitel by potom měl žákovi dát na problematiku dvojí nebo vícový pohled, že někdo říká tohle a někdo toto. A co vy si myslíte? Jak to třeba je? Přikláníte se spíše k tomuto názoru, nebo tomuto, či máte ještě další pohled? Prostě aby se žáci mohli sami vyjádřit, a pak si to třeba můžou říci na závěr. I učitel by měl být určitou autoritou, která je zase někam vede. A snad je to učitel dobrý, který má názory, které jsou podloženy jeho vzděláním a jeho kompetencemi, vzdělávacími, pedagogickými. Takže určitě žákům dát prostor a potom to uvést na pravou míru i svým pohledem.

Učitel E: Já bych také určitě zvolil tu pedagogickou kompetenci, určitě by měl být učitel komunikativní a určitě by měl mít i personální kompetenci, aby to ustál a stál si za svým názorem. Takže prakticky jsem neřekl nic nového.

Učitel A: Na základě toho, co člověk „odvykládá“ v hodině, je nutné nezapomenout dát žákům také prostor k diskuzi k danému tématu.

Q.6 „Řekněte nám prosím, jakým způsobem přispívají k utváření klíčových kompetencí učební materiály. Které byste doporučili? Jaké jsou jejich přednosti?“

Učitel E: Já používám nejraději vlastní materiály, co si sám připravím, kde vím, co od toho čekat, a upravuji si je tak, aby to souviselo a ladilo se skupinou, kterou zrovna mám. Rád používám dokumenty, pokud jsou (k dispozici) a jsou ověřené. Samozřejmě se opírám také o učebnice, ale tam to беру s rezervou jako to, co by ti žáci určitě vědět měli.

Učitel A: Já používám v hodinách pracovní listy jednoho kolegy Miroslava Bauera z jeho seminářů, protože ty jsou odzkoušené a opravdu dobře se mi s nimi pracuje. Plus pak samozřejmě i samotný text učebnice a různé dokumenty a písemná svědectví.

Učitel C: Také vycházím z učebnice, ale je to pro mne spíše jako osnova, o kterou se opíráme. Ke každému tématu mám své prezentace v PowerPointu, někdy k nim mám i pracovní listy. Vše jsem si dělala sama. Jak řekl i kolega, člověk totiž musí také reagovat na skupinu (žáků), kterou zrovna má. Neplatí, jako tomu bylo u některých učitelů dříve, že si udělali přípravy a měli je celý život. Chce to opravdu pořád aktualizovat. Samozřejmě dodat i filmy. Mám zkušenost, že jsou lepší malé a kratší sekvence. Člověk si to musí pochopitelně připravit, aby to uměl okomentovat, a musí žáky na film nebo dokument naladit.

Učitel D: Rámcově také vycházím z učebnice, i když také se jí nedržím vždy striktně. Spíše je to materiál, který si žák může dostudovat doma, takže to zadám za domácí úkol. Záleží také, jestli je to na nižším, nebo vyšším gymnáziu. Dělán si také své prezentace; nafotím si nějaká místa, protože i rád cestuji, takže používám i své věci. Nemám rád prezentace se spoustou textu, držím se spíše osvědčené křídly. V prezentaci mám především osnovu a dále píši na tabuli. Mám zkušenost, že když se jim (žákům) pustí nějaká prezentace a k tomu se povídá, tak oni si zapisují z té prezentace a jsou úplně někde jinde, než vy povídáte. Takže si povídáte sami pro sebe. Prezentace mi slouží pro mapy, nákresy bitev nebo nějakou hmotnou kulturu, která vše dokreslí, ale to vlastní povídání a dialog vedu pomocí křídly a toho, že se ho ptám. Napíšu první slovo a ptám se dál žáka, zda si vzpomene. Co se týče nějakých filmů, také samozřejmě, ale časové důvody nedovolují, aby byly nějak dlouhé, a proto spíše nějaké krátké sekvence vybrat z něčeho nebo docela, pokud jsou, tak se mi osvědčily Slavné dny, které se na mnoho témat hodí a podkresluji i s tím povídáním to určité téma.

Učitel B: Záleží pochopitelně na tématu, ale já používám ráda své vlastní materiály plus ve výchově k občanství preferuji nějakou činnostní stránku, takže hraní rolí, dialogizace, dramatizace. Co se mi velice dobře osvědčilo, jsou různé metodické materiály od Jeden svět na školách. Potom mám ráda z metodiky Čtením a psaním ke kritickému myšlení.

Q.7 „Řekněte nám prosím, nakolik se ztotožňujete s následujícími závěry výzkumu: Badatelé v USA se snažili zkoumat politické znalosti studentů středních škol a jejich zájem o politická témata v médiích. V rámci své práce navštěvovali jednu střední školu v USA a tamním studentům zadali úkol natočit video na politické téma (formou talk-show, jiné TV show apod.), přičemž sami na plánu vedoucím k natočení takového videa participovali minimálně. Ačkoli zainteresovaná třída studentů byla známá svou nepozorností a nezájmem ve vyučování, vznikla velice kvalitní videa a ukázalo se, že studenti mají znalosti o politice a při vhodné formě výuky mají i zájem o politická témata.“

Učitel B: S tímto výrokem souhlasím. Je to pro ně nějaká úplně jiná činnost, ale já vlastně učím na základní škole, takže nemám zase takové srovnání, ale už jenom když po svých žácích chci, aby se zajímali o aktuální dění, vím, že politika je v tomto věku vůbec žádným způsobem nezajímá. Nemají pro to nějaké nadšení, nic. Ale tohle je určitě dobrá cesta, jak je k tomu nějakým způsobem přivést, aby se o to (politiku) začali zajímat.

Učitel D: Na střední škole nebo vyšším stupni je to samozřejmě v tomto lepší než na druhém stupni, takže studenti už se občas zajímají, ač ne teda všichni, o politiku a politické dění. Takže s tím mohu souhlasit, že by to pomohlo a občas i nějaké filmy u nás vznikly na nějaké téma. Určitě to povzbudí tu chuť bádát a opravdu může třída nebo jedinci, kteří vypadají, že je nic nezajímá, tak když jsou do toho zainteresovaní a sami se mohou projevit a mají tu důvěru, má to pro ně určitě velký význam. Asi to ale nejde dělat pořád, nemůžeme všechna témata uchopit tímto způsobem, protože by na to nebyl čas. Skončili bychom asi z deseti u prvních dvou. Ale jako určitá motivace je to určitě dobré.

Učitel A: Pro mě prostě platí obecně, že když jakýkoli prostředek bude zvolen a povede k dosaženému cíli, tak pak je to v pořádku. Takže asi to je případ i toho zmíněného výzkumu.

Učitel E: Také souhlasím. Dodám, že, ne tedy v dějepise, ale ve finanční gramotnosti, kterou také učím, zrovna formu videa také děláme. Žáci si zkouší natočit vlastní reklamu, ať už na něco, co vidí v televizi, klidně na Coca-Colu, ale můžou si vymyslet něco vlastního. Třeba minulý rok vymysleli výbornou reklamu na tepláky, díky kterým Stalinovo vojsko přežilo ve válce. Takže i ti, co měli čtyřky a pětky z dějepisu, měli toto video geniální; takže naprosto souhlasím.

Učitel C: Já už skoro nemám co dodat, protože všechno bylo řečeno. S výrokem také souhlasím, pokud to povede k tomu cíli, který chceme, tak poté určitě ano. V dějepise jsem tedy nic jako natáčení nezkoušela, ale stejně jako kolega učím finanční gramotnost a tu reklamu jsme přesně také dělali.

Skupina č. 2

Q.1 „Řekněte nám prosím, které formy výuky považujete pro žáky za nejvíce přínosné pro ně samotné. Tedy že tyto formy jim umožní co nejvíce porozumět probírané látce, zaujmout je, případně motivovat k dalšímu zájmu.“

Učitel A: Používám převážně frontální výuku, dále také skupinovou práci a diskuzi; výjimečně společné projekty s kolegy. Dá se vymyslet i exkurze.

Učitel D: Učím také často hlavně frontálně, některé třídy jsou tak i nastavené. U jiných například pracujeme s dokumenty. Diskuze se určitě snažíme zařadit. Skupinová práce také záleží na třídě. Navíc diskuze občas vyzní do ztracena, takže je nutné mě shrnutí.

Učitel B: Také převažuje frontální výuka, někdy si to vyčítám, ale je málo času. Skupinové práce také zařazuji, určitě kladou větší nároky na učitele.

Učitel D: Já mám v 9. třídě jen jednu hodnu týdně. Stíhat se to nedá.

Učitel B: Také jezdíme na exkurze.

Učitel C: Učím ZSV na velkém gymnáziu. Převažuje frontální, další metody střídáme. Dobrý příklad je promítání „Jeden svět“, nebo studentské volby, kde se mohou sami zapojit. U starších studentů jsou další metody možné.

Tazatel: Je převažující frontální výuka daná vaší preferencí, nebo nutností? Kterou výuku byste v ideálním případě preferovali?

Učitel D: Preferovala bych něco jiného, ale záleží na třídě (viz diskuze).

Učitel C: Záleží i na předchozí připravenosti třídy. Ale frontální vyučování je vždy nutné.

Učitel A: Souhlasím. Zejména zpočátku je nutné vysvětlit fakta. Složení třídy je také podstatné, nadané děti nám odcházejí v 7. třídě.

Učitel C: Mám pocit, že v poslední době je na frontální výuku neprávem pohlíženo kriticky.

Učitel B: Mně se stávalo, že připravím novou věc a ta pak nemá takový efekt, přičemž to bylo náročné.

Učitel D: Dnešní děti věnují dataprojektoru například menší pozornost než dříve obrázkovým knihám.

Q.2 „Řekněte nám prosím, které formy výuky považujete pro učitele za nejvíce přínosné pro ně samotné. Tedy že tyto formy jim umožní co nejlépe předat probíranou látku, porozumět jí, zaujmout je, případně motivovat k dalšímu zájmu.“

Učitel A: Pro mě ideálně projektová výuka, tj. spojením sil s kolegy věnovat jeden den jednomu tématu. Ale chápu časová i praktická omezení. Zejména množství témat, co musíme probrat, je velké.

Učitel C: Souhlasím s projektovým vyučováním (ale nedá se používat stále). Nejlepší je kombinace různých přístupů. Nikdo nestojí a hodinu nevypráví.

Učitel B: Já se těším, jak bude probíhat prožitkový seminář, těším se na to.

Učitel D: Souhlasím s projektovým vyučováním, frontální je nejvíce nosné. Také je každá hodina kombinací. Opět záleží, jak třída reaguje.

Q.3 „Řekněte nám prosím, zda souhlasíte s tímto tvrzením: „Hlubší zkoumání klíčových kompetencí vede k závěru, že nejde tolik o změnu obsahu vlastního učiva, ale spíše o způsob podání.“

Učitel B: Přijde mi, že odpověď je podobná jako na předchozí odpovědi.

Učitel C: Myslím si, že problém je i načasování učiva. Např. rok 89 v páté třídě. S ohledem na literaturu se nikdy nestihne současná literatura, která mi přijde nejpodstatnější.

Učitel A: Po přijímacích zkouškách děti ztrácí motivaci. U dějepisu ale nelze prohodit pořadí.

Učitel D: Když si vezmu svou praxi, učím toho nyní méně. Například letopočty, jména. Mám větší repertoár materiálů a metod, ale efektem si nejsem jistá. Zda přístup z minulých let s omezenými materiály nebyl efektivnější.

Učitel B: Vlastivěda se snaží naučit děti témata, kterým nemohou rozumět (revoluce 1848), a moderní dějiny se nestihnou. Dějiny po roce 1948 jsou zanedbány, v deváté třídě to děti po přijímacím řízení už neřeší.

Učitel D: Učebnice dějepisu jsou také nastaveny tak, že spousta učiva je nechána na 9. třídu, kde se to již nestihne.

Q.4 „Řekněte nám prosím, co potřebují učitelé z hlediska klíčových kompetencí k tomu, aby mohli lépe vzdělávat. Zkrátka aby žáci obsahu učiva co nejlépe porozuměli.“

Učitel A: Již máme hodně možností, materiály jsou dostupnější. I vedení školy nám umožňuje další vzdělávání (+přednášky, webináře).

Učitel D: Až příliš velká nabídka také může být na škodu, učitel stráví mnoho času hledáním a porovnáváním materiálů. Pokud je učitel se svou aprobační na škole sám, má to těžší. Sama pořád něco hledám, abych učila jinak.

Učitel A: Rozvíjí se sdílení materiálů. Zatím pomalu.

Tazatel: Dá se to řešit systémově?

Učitel C: Vytvářely se dumy, ale za mě osobně je spousta z těch materiálů nepoužitelná. Nějakou databanku materiálů bych ocenila, ale chybí i ucelená řada učebnic (zsv = ekonomie, psychologie). Pokud učebnice jsou, tak spíš a lá vypravování s obrázky.

Učitel D: Sama jsem nenašla použitelnou dumu i s drobnými úpravami.

Tazatel: Čím myslíte, že to je?

Učitel D: Dělalo se to jen, aby to bylo hotové.

Učitel A: Chybělo nám metodologické školení při jejich tvorbě. Zároveň si nemyslím, že jsme kvalifikovaní k tvorbě materiálů. Nejsem proti sdílení a přípravě vlastních dokumentů, smysl to mělo. Ale učitelé by měli učit.

Učitel B: Mně se osvědčily vzájemné hospitace. Také závidím všem učitelům, kteří mají dostupnou techniku. V mé třídě chybí. Pořídil se teď počítač pro elektronickou třídnici, to je vše. Přenosný projektor ve škole není.

Učitel D: Vybavení ve třídě mám.

Učitel A: Já ne, ale je dost dostupných učeben na škole.

Q.5 „Řekněte nám prosím, jaké klíčové kompetence potřebují učitelé k tomu, aby dokázali u žáků posilovat kritické myšlení.“

Učitel D: Je nutné to dětem zprostředkovat, resp. k čemu se mají dopracovat. S ohledem na dějepis ukazovat různé názory, možná i provokovat.

Učitel C: Myslím si, že diskuze je důležitá, aby děti říkaly svůj názor a podpořily ho argumenty. Možná i ukazovat, že učitel je také člověk, a dát prostor k nesouhlasu, ale záleží na osobnosti učitele. Někdo by s tím určitě nesouhlasil.

Učitel B: Souhlasí s různými úhly u dějepisu.

Učitel D: Kritická diskuze je vhodná zejména u poezie, kde každý názor je platný. Lepší, než neříci nic.

Učitel C: Ano, možná by se básníci obraceli v hrobě u některé interpretace, ale je to dobré.

Učitel B: Ano, je dobré říci, že s něčím nesouhlasím, ale respektuji to.

Učitel A: Jsem také spíše pro pochopení, než jen učení se dat.

Učitel B: Aplikujeme metodu „představte si, že jste člověk v té a té době“. Také opakování historie, pamatujte si to, vrátíme se k tomu v jiném období.

Q.6 „Řekněte nám prosím, jakým způsobem přispívají k utváření klíčových kompetencí učební materiály. Které byste doporučili? Jaké jsou jejich přednosti?“

Učitel B: Dumy mě minuly, nekoukám na ně. Dějiny udatného národa českého bych doporučila.

Učitel C: České století nebo Významné dny. Na ZSV mám ráda materiály Člověka v tísní – příběhy bezpráví, mají k tomu i semináře, také na mediální výuku.

Učitel A: Stream a seznam – zejména „Významné dny“, pro druhý stupeň je to vhodné, krátké.

Učitel D: Používám obdobné materiály. Učebnice od SPK (není rozumět, váhá) – dost materiálů a obrázků, možná až mnoho. Děti si to samy nepřečtou. Ocenila bych více látky. Je tam ale občas dobrý nápad, zejména na spolupráci s kolegy.

Učitel A: Používáme Frause dějepis.

Učitel B: Mám na starost hlášení do rozhlasu: významné dny, svátky, tak sama pracuji se streamem.

Tazatel: Napadají vás další materiály?

Učitel A: Snažím se to (stream) zařadit do hodin, ale mám ohlasy, že se někteří podívají sami. Je dobré jim zprostředkovat, že existují weby. Pár dětí jde do knihovny, většina internet. Užitečná je i ta zážitková, např. legiovlak.

Učitel B: Využívám dějepisné atlasy. Orientace na mapě je problém (smějí se).

Tazatel: Jak konkrétně pracujete například se streamem?

Učitel A: Pustíme film na konec, ale je dobré navázat na to diskuzí.

Učitel D: Dávám jim například vždy i jednu otázku, úkol předem. Používám to jako motivaci nebo zhodnocení tématu. Má to souvislost i s kritickým myšlením, že vytáhnou myšlenku.

Učitel B: Nedávám ho doprostřed, vždy jen na začátek nebo konec. Používám i webové stránky Českého rozhlasu (Hezky česky a Toulky českou historií) i pro děti.

Učitel A: Paměť národa je také celkem pěkná.

Tazatel: Jak často takové materiály využíváte, resp. byste využívali, pokud by materiály byly kvalitní a dostupné.

Učitel B: Snažím se kartografii využívat skoro vždy, z 90 %. Techniku jen asi 30–40 %, jelikož není dostupná.

Učitel C: U ZSV se koukáme například na dokument, kterému předchází příprava a poté diskuze.

Učitel A: Já asi ve čtvrtině času. Je to použitelné spíše pro moderní dějiny, pro středověk mi populární materiály chybí (kromě Dějin udatného národa českého), 20. st. je zpracováno celkem kvalitně.

Q.7 „Řekněte nám prosím, nakolik se ztotožňujete s následujícími závěry výzkumu: Badatelé v USA se snažili zkoumat politické znalosti studentů středních škol a jejich zájem o politická témata v médiích. V rámci své práce navštěvovali jednu střední školu v USA a tamním studentům zadali úkol natočit video na politické téma (formou talk-show, jiné TV show apod.), přičemž sami na plánu vedoucím k natočení takového videa participovali minimálně. Ačkoli zainteresovaná třída studentů byla známá svou nepozorností a nezájmem ve vyučování, vznikla velice kvalitní videa a ukázalo se, že studenti mají znalosti o politice a při vhodné formě výuky mají i zájem o politická témata.“

Učitel C: Souhlasím, zaujala je forma.

Učitel A: Také souhlasím, pokud se to naskytne a mají mezi sebou organizátora. Možné to je, zlobivější třídy zase mohou být aktivnější.

Učitel C: Ano, hodný student neznamená dobrý student.

Učitel D: Souhlasí. Příkladem je dělený dějepis kluci, holky. Holky jsou hodné, ale pasivní. Chlapci naopak. Ptají se k věci, baví mě to s nimi víc. Holky jsou nekritické.

Tazatel: Má někdo podobnou zkušenost (jako v článku)?

Učitel B: Já to neznám sama u sebe, ale u nás ve škole natáčí shoty, znělky s dětmi v dramatické výchově. Děti to baví; já to nedělám.

Tazatel: Myslíte, že je to možné u nás?

Učitel C: Ano.

Učitel A: Možná tu je rozdíl mezi USA a ČR, ale obecně to možné je.

Učitel B: Musel by se ale změnit celý systém. Pokračuje kritikou ministerstva školství, které zastaralo.

Tazatel: Je možná nějaká drobná koncepční změna, co udělá mnoho?

Učitel B: Výuka na VŠ postrádala psychologii, pedagogiku atp. Učí se hlavně fakta. Myslím, že to zůstalo stejné.

Učitel C: Ano, didaktika předmětu byla nepraktická. Její výuku bych si připravovala jinak. Méně teorie, více praxe.

Učitel D: Já mám změnu zprostředkovanou u matematiky, zkoušeli u nás zavést výuku podle Hejného. Děti to nepřijaly, rodiče se dokonce proti tomu bouřili.

Učitel C: Ony jsou děti na to naučené a pak vyžadují styl výuky skrze výklad.

Tazatel: Napadají vás změny s ohledem pro současné učitele?

Učitel A: My jsme pod tlakem z jiného směru; například inkluze. Měl jsem ve třídě autistu, bylo to téměř o přežití. Pak jsem v sedmé třídě dostal asistentku. Není to o metodách, ale brzdí nás jiné věci. Nepedagogické práce přibývá.

Učitel D: Teoreticky, když se to učiteli sejde, tak by mohl mít až třeba pět různých příprav, protože má ve třídě pět různých dětí.

Tazatel: A řešení kromě asistentek?

Učitel A: Méně žáků ve třídách.

Učitel C: S méně žáky můžete využít i jiné metody. Vše se změní.

Učitel D: Souhlasím, např. i s ohledem na skupinovou práci, kontrolu dětí.

Učitel C: Pokud jsou stále třídy s 30 dětmi, je to nesmysl.

Učitel B: Přibývá nám administrativa. Např. individuální plány.

Učitel C: Já jsem na gymnáziu, kde máte děti předvybrané, ale jak se někomu nedaří, musíte řešit plán pedagogické podpory; vykazujete, že jste nabídli doučování, o které třeba ani nestojí.

Učitel A: Dřív jsem se domluvil sám, plán pedagogické podpory a jeho vyplnění mi přijde zbytečný.

Učitel D: I ze schůzky s rodiči musíte psát zápis.

Učitel C: Vyplňujete krom známek i další data.

Učitel B: Učitel je pod drobnohledem, je sledovaný. Někteří rodiče čekají, až udělá chybu.

Tazatel: Vadí vám tedy spíše ta administrativa, nebo ten princip.

Učitel B: Je to zbytečné.

Učitel A: Nese to sebou doba, nedá se s tím něco dělat, ale je to zátěž.

Učitel D: Učíme, protože nás to baví, bojím se, že nás tato administrativa navíc odradí.

Tazatel: Co by vám v této oblasti mohlo pomoci?

Učitel C: Snížení úvazku (směje se).

Učitel B: Myšlenka asistenta pro učitele není špatná (směje se).

Tazatel: Konkrétní věc vás napadá?

Učitel A: Například naše škola má školního psychologa, to je pozitivní. Já na problémy dětí bohužel nemám čas, mám například i dozory na obědě atp. Nyní je můžu přenést na psychologa, dají se s ním i konzultovat interpersonální vztahy.

Tazatel: Jak jste velká škola?

Učitel A: Jsme spíše menší škola venkovského charakteru. Administrativní zátěž už zůstane.

Učitel C: U nás není ani sekretářka, dělat zástupce.

Učitel B: Vedení školy bývá občas příliš benevolentní, možná by to nemuselo být. Záleží, jak se to na třídní schůzce nastaví.

Skupina č. 3

Q.1 „Řekněte nám prosím, které formy výuky považujete pro žáky za nejvíce přínosné pro ně samotné. Tedy že tyto formy jim umožní co nejvíce porozumět probírané látce, zaujmout je, případně motivovat k dalšímu zájmu.“

Učitel A: Skupinová forma výuky. Především práce ve skupinách, osobně, dle mého názoru, když vlastně nějak třeba spolupracují na nějakém úkolu, rozčlením dílčí a pak vlastně já jako učitel dávám vlastně z toho, co zjistí nebo co dají dohromady, nějaký celek. Jakoby ucelit to a pak na tom stavět nějaký výklad, tak to osobně se mně osvědčilo jako forma výuky.

Učitel B: Mně se velice osvědčila forma výuky, kdy právě se jezdí na exkurze a žáci si probíranou látku zažijí na vlastní kůži, a pokud to nejde realizovat nějakou exkurzí nebo osobním zážitkem, tak v hodině skupinová práce, kdy můžou diskutovat o tématu, samozřejmě se to ne vždy povede. A hodně se mi osvědčilo dát na výběr témata, když si můžou žáci vybrat předem stanovené téma, na kterém pak pracují, protože je to osloví. Samozřejmě je to omezené mnou jako učitelem, ale oni mají pocit, že si můžou vybrat. Někdy ta konstelace té třídy v daný okamžik je nastavená tak, že jeden týden by tak aktivita prošla úplně normálně a druhý týden se to rozsype úplně všechno, protože zrovna řeší něco ve škole, něco osobního, co se výuky vůbec netýká. A ještě bych chtěl reagovat na to vedení. My jsme teď hodně diskutovali ve škole o tom, jestli je dobrý, když učitel vede třídu, třeba od šestky do devítky v jednom předmětu, anebo když se žáci setkají jakoby s jinou formou výuky od jiného učitele, jestli pro život je jako pro ně přínosnější to, nebo to. Když se v životě setkávají s jiným přístupem v podstatě každý den, anebo samozřejmě to má výhody i nevýhody obojí. Hodně jsme nad tím diskutovali, k žádnému závěru jsme nedospěli.

Učitel C: Souhlasím s učitelem A já mám také ráda výuku na stanovištích, staniční výuku, kdy žáci si mohou sami rozhodnout, k jakému stanovišti půjdou. Jaký třeba typ cvičení jim vyhovuje. A nadále to spolu rozebereme a projeví se tam ty složky právě, kdo chce být první, ale i ten žák, co má třeba problémy nebo nějakou poruchu. Může si vybrat pomalejší tempo. To shledávám já jako velice vhodnou formu výuky. Důležité, jak už bylo řečeno, je to, že když už mám nějaké téma, tak je rozdílné, jest-

li to učím ve třídě třeba A nebo ve třídě B, protože jako učitelka sama vím, nebo poznám po pár hodinách, měsících, že s jednu třídou mohu pracovat právě ve skupinách, nebo sedíme v kroužku, takže další možnost výuky nebo zážitková výuka, a jde to, ale naopak úplně stejné téma paralelně hodina po ní mám třídu, kdy nemůžu pracovat ve skupině, i když ta moje aktivita si myslím, že je naprosto suprová, ve dvojicích nejde to realizovat v této třídě. Takže tam musím zvolit zase úplně jinou formu výuky, i když ta aktivita si žádá třeba práci ve dvojicích. Musím pak naopak přejít bohužel k frontální výuce, nebo třeba jen k těm stanovištím, ale nechat je třeba rozjet ve dvojici, nebo ve čtveřici.

Učitel D: Hodinu nebo začátek probírané látky odstartovat něčím, ať už ukázkou, buď teda čtenou pouštěnou, pak výklad kombinovaný spoluprací učitel–žák, nebo učitel a žáci, přitom tvořit nebo připravovat si závěrečné shrnutí ať už tvorbou do sešitu, nebo na tabuli, a z toho teda učiním potom zápis s výsledkem kolektivní práce. Já teda se snažím s nimi i hodně jezdit, takže i formu exkurze považuji za velmi důležitou, i když čím jsem starší tak, a to už jsem teda hodně starý, takže řeším potom dopad a využití toho, co vlastně jsme absolvovali, protože se hodně snažím, a nemám někdy pocit, že ten dopad je takový, jaký bych si rád představoval. Takže pak teda nezbývá, než řešit to nějak jinak, abychom se k tomu vraceli něco z toho se snažili vyvodit, a bohužel holt musím uplatnit třeba nutnou klasifikaci, aby tam byl ten „strašák“. Já si taky myslím, že je důležité, aby si člověk tu svoji třídu vedl. Že pokud si je třeba člověk vede od primy, tak za ty čtyři roky mám celkem představu, jak bychom spolupracovat měli, ale když mě je třeba nasadí až v tercii, tak je to mnohem těžší, protože třeba ten kontakt, který já mám s třídou od primy, mám jako intenzivnější, než třeba když nastoupím do úplně jiného kolektivu s tou svojí představou. Takže je ideální, když si člověk tu třídu vede. Myslím si, že když člověk je snaživý, a proto se snaží tu práci odvést kvalitně, tak že to dítě nepoznamená negativně.

Q.2 „Řekněte nám prosím, které formy výuky považujete pro učitele za nejvíce přínosné pro ně samotné. Tedy že tyto formy jim umožní co nejlépe předat probíranou látku, porozumět jí, zaujmout je, případně motivovat k dalšímu zájmu.“

Učitel A: Já osobně, když to takhle vezmu, já jsem nad tím nikdy takhle nepřemýšlel. Já vždycky vezmu formu podle té třídy konkrétně, kam jdu. Já mám třeba letos osmáky, u kterých vím, že se mi osvědčilo, že strašně rádi poslouchají a vnímají to, co jim říkám, ty zajímavosti, ty věci k tomu tématu a zapojují se rádi se mnou do diskuze. Takže kolikrát mám třeba připravené aktivity a ani na ně nedojde. Zatímco třeba děti v šestém ročníku, tak ty jsou hrozně zvyklý hrát si a vyžadují ty aktivity. Tak hodně často střídat ty činnosti, věci, ale zase je to třída od třídy, je to Áčko bude takový, Béčko má rádo zase hry. Céčko zase spíš takový, že moc poslouchá, je to hrozně individuální. Ale nikdy jsem neřešil situaci, aby mně to vyhovoval jako forma. Kdybych takhle na to koukal, a asi vyčuraně, když to tak řeknu, tak asi se tam postavit a 45 minut tam vykládat a nic jako.

Učitel B: Tahle otázka je pro mě hodně náročná. Protože na přípravu pro mě je nejjednodušší, když toho nemusím moc připravovat. Tudíž práce třeba s učebnicí, kdy děti pracují samostatně, ale vím,

že to nemá takový dopad na tu výuku samotnou a samozřejmě nejtěžší je pro mě, když si musím nachystat různé aktivity, skupinovou práci, kdy každá skupina pracuje s něčím jiným, protože to zabere spoustu práce navíc se stříháním, lepením, a vím, že to nemůžu použít, třeba za rok znovu, protože to je jiná třída a nebude to fungovat, takže neumím odpovědět na tuhle otázku úplně jednoznačně, protože všechno má své pro a proti a kdybych si měla já vybrat, tak jim pustím film a zeptám se jich pak na otázky, protože to je pro mě nejsnadnější, ale nemyslím si, že by to mělo nějaký velký efekt, když bychom si pouštěli každou hodinu film. Já bych chtěla reagovat, protože kdybych jako byla „vyčuraná“, tak bych tam mohla stát a nezajímá mě, co tam ty děti dělají. Ale bohužel mi zodpovědnost nedá a v té přípravě vlastně se zaměřuju na to, ne co by umět měli, ale na to, co vyhovuje těm žákům.

Učitel C: Nejdříve že ta druhá otázka je hodně podobná jako první, takže pro mě je to těžký jako říkat něco jiného, ale hodně už tady toho zaznělo, že je hodně faktorů, který ovlivňují tu hodinu. Jak já se cítím, i když prostě bychom neměli do toho dávat naše pocity, tak prostě to nejde. Jaká je tam třída, kolik je žáků, jestli tam jsou všichni, jestli jsou tam žáci, kteří mají poruchy, jestli jsou tam asistenti, když nejsou a mají tam být, tak je to taky úplně jiná hodina a já tohleto musím zohlednit, když tam musím přijít a během minuty se rozhodnout, co všechno použiju. Takže to je strašně těžký, a kdo to nezažil, si to neumí představit, protože já můžu mít rozplánovanou hodinu, můžu hodinu, dvě tři sedět doma, dělat si kartičky, udělat si metodu, přijdu od třídy a chybí mi třeba deset žáků. Anebo u žáka, co má Aspergerův syndrom, není ten asistent a já tu hodinu musím uchopit úplně jinak, protože se musím věnovat někomu jinému, než s čím já jsem počítala. Takže jaká forma je pro mě nejlepší z pohledu učitele, když vezmu všechny tyhle faktory, tak záleží prostě na tom dnu. Jinak já mám ráda, když jsou různé projekty, projektový dny, když máme, protože se tam opravdu, a to my neděláme projekt na celý rok, děláme projekt třeba jednodenní, Jan Hus, teďka máme třeba Cimrmany, a to já vnímám velice pozitivně, ale furt bych to dělat nemohla. Jo, takže souhlasím s učitelem D, že je potřeba střídat ty formy a ty děti neustále překvapovat. Já vím, že soutěživost taky není dobrá. Já mám ráda, třeba co na to Češi, tak si třeba taky nabalím ty otázky a hraju s nimi hru, kdo je třeba rychlejší, nebo mám ráda pantomimu, mám ráda zážitkový formy. Já učím dějepis, tady v tom projektu jsem za Občanskou rodinu, takže mi to máme volnější, takže my hodně povídáme. Tam je to o tom, aby ty děti nám něco sdělily, což já nemůžu dělat v němčině, nemůžu dělat v češtině. Takže zas i tohleto musím brát v potaz, co zrovna jdu učit. Ale jinak mám ráda prostě to, když se zvednou. Já nemám ráda aktivity, když jenom sedí. Takže já ráda, třeba pomocí lehni si, postav se, běž k tabuli, pomocí otázek. Prostě aby se aktivizovaly. Naše pocity a naše přání, jdou hodně, hodně stranou. A už se moc nemluví o tom, co my chceme nebo co bychom rádi.

Učitel D: Já učím přes 40 let a učím stále rád a vůbec nevím, co bych řekl. Záleží na počtu dětí ve třídě, od toho se odvíjí úplně všechno, bych řekl. My máme třídy 30členné a teď teda učím na soukromém gymnáziu, kde máme 11 dětí, takže co můžu tam, rozhodně nemůžu dělat v té 30členné třídě, takže od toho se odvíjí úplně všechno. Pro mě jako pro kantora je motivační všechno nové, co dělám, co zlepším, rozhlížím se, snažím se inspirovat jinými kolegy, čtu si, co kdo dělá, hodně cestuju, snažím se tam pochytit, co nového tam zařadit. Takže myslím si, že pro toho kantora určitě

nejdůležitější věc je mít do toho chuť. Stanovit jednu metodu, myslím si, že je nesmyslné. Jinak ten film, já teda rád používám, já teda bohužel ho rozpitvávám, protože jsem měl pocit, že když se dívají delší dobu, tak že tam pozorují jenom figurky, jak tam běhají, a vlastně nevědí obsah, takže my to máme rozfázované a je zase problém že ten film dlouho trvá pak. Ale zas to má teda efekt, pokud se to nějak po částech pouští, vracíme se k tomu, hledáme, co bychom neměli přehlédnout. Nesmí to být sledování filmu, tím, že kantor pustí a opravuje si. Mně se moc líbilo, co jste řekla vy, že musíme překvapovat. To bych řekl, že to je to nejdůležitější. Být schopní pokud možno překvapit. Nebýt stále stejný, očekávaný. A je teda pravda, že nejsnazší je tři čtvrtě hodiny to odříkávat.

Q.3 „Řekněte nám prosím, zda souhlasíte s tímto tvrzením: „Hlubší zkoumání klíčových kompetencí vede k závěru, že nejde tolik o změnu obsahu vlastního učiva, ale spíše o způsob podání.“

Učitel A: Já si osobně myslím, že opravdu jako taky bych souhlasil s tím výrokem, každopádně. Protože vlastně, když si vezmu, tak v té výuce ten člověk svým způsobem vystupuje pro ty žáky jako autorita, vzor. Strašně moc věcí těm žákům předáváme jako neverbálně a opravdu nemyslím si, že by až takový vliv na to měl samotný ten obsah. Že opravdu je to hrozně moc o osobnosti toho člověka, co vyznačuje, jak ho ty žáci přijímají. A tím si myslím, že jako hodně přispíváme k těm kompetencím tváří těm žákům.

Učitel B: Já si myslím, že kdyby se v RVP vyměnily kompetence za obsah učiva, že by to možná mělo větší přínos, protože, když by nám šlo především o ty kompetence, které se mají žáci naučit. Tak je jedno, co budeme učit, a mohli bychom mít klidně jeden jediný předmět ve škole a naučí se tam všechno. A v dnešní době, kdy si můžou na internetu nebo v knihovně vyhledat ty informace sami, pokud je to bude zajímat. Tak je naším úkolem jako učitelů je naučit vyhledat relevantní zdroj a najít kde to mají hledat, naučit je, jak s tím mají zacházet, s těma informacema, které získají, a to se odráží v těch kompetencích, ne v tom učivu nebo v tom obsahu učiva. Mě u toho vždycky napadá, i když jsou výstupy v RVP povinné, jestli je nutné, abychom žáky naučili všechno, co tam je. Pro mě to je velká otázka, vím, že tím jsme vázaní jako učitelé, ale některé oblasti a témata mi přijdou jako nesmysl v dnešní době, protože žáci potřebují ty kompetence k tomu, aby ty dovednosti získali, nebo to učivo získali, a pokud nebudou mít kompetence, tak je úplně jedno, jaké bude učivo.

Učitel C: Já s tím souhlasím, protože zase budeme u toho, že učitel tam je od toho, že by si měl poradit se vším, a ať mi to kompetence napíšete, nebo uvidím v RVP, ŠVP jakkoliv a budu mít určité téma, tak to dokážu postavit na tu kompetenci tak, jak je potřeba. Ale dám si do toho sebe. Takže já s tím souhlasím. Já si myslím že, já nevím jak vy třeba, ale my do třídnice nepíšeme kompetence. My píšeme jenom témata, takže kompetencí tam může být třeba deset. Kdo zjistí, kolik jich učím, když tam mám neustále stejné téma. Jako já trochu postrádám teda smysl tohodle. Těch kompetencí a tak. Ano, je to pro nás nějaké vodítko. Ale pokládám si úplně stejnou otázku jako učitel B.

Učitel D: Já teda si myslím, že forma i obsah by měly být v souladu. Nevím, co bych teda preferoval, ale rozhodně kouzlo osobnosti hraje ohromnou roli. Myslím si, že kdo ho má, tak má ohromně usnadněnou práci.

Q.4 „Řekněte nám prosím, co potřebují učitelé z hlediska klíčových kompetencí k tomu, aby mohli lépe vzdělávat. Zkrátka aby žáci obsahu učiva co nejlépe porozuměli.“

Učitel A: Tak já se budu zase opakovat. Já si myslím, že hodně dělá to, jaký ten člověk je. A jak na ty děti působí. A pokud bych mluvil teda sám za sebe, co by se mi líbilo k tomu lepšímu rozvoji těch kompetencí, mně by se líbilo s nástupem tedka třídnictví méně administrativy, teda zbytečný jako. To mě samotného překvapilo, kolik papírování najednou člověk má a k ničemu v podstatě, si myslím. Nemá to až takový efekt, no. Prostě pořád dělá člověk nějaký seznamy, tabulky, obchází kolegy, aby to podepisovali, a pak to někde založím a stejně se na to za celý rok nepodívá nikdo. Takže to mně by se líbilo.

Učitel B: Souhlasím s učiteli A, D a C. A myslím si, že opravdu záleží na podpoře vedení a na tom, jestli vedení má nějakou vizi školy a posouvá školu nějakým směrem a přizpůsobuje tomu výuku, kolektiv, a tu podporu vedení jsem měla a teď jsem přestoupila na jinou školu, kde se taky změnilo vedení, a zažívám teď to, že když není podpora vedení, takový ten jasný vůdce, tak spoustu věcí učitelé nedělají a drží se stranou. Já jsem zvyklá dělat hodně věcí navíc ve škole a teď v nové škole vidím, že učitelé dávají ruce pryč od toho. Takže podpora vedení a kolektivu mi přijde opravdu hodně důležitá, a i podpora rodičů. Podpora ze všech stran je k nezaplacení, a i jasná vize školy, o kterou se učitel může opřít a za kterou může jít. Nemyslím to teď nějak fanaticky, ale vysloveně realisticky. Když budu vidět, že škola chce rozvíjet klíčové kompetence a směřuje k tomu, tak to bude lepší, než když jenom „tak si odučte svoje, běžte domů, když chcete, a nic navíc nedělejte, to je zbytečný, stojí to hodně peněz, a ještě suplování za vás, no v žádném případě“. Tak to je pro mě úplně demotivující pro mě. Já si myslím, že to souvisí i s tím, jaké složení učitelů je ve škole. Že scházíme se pořád v nějakých skupinách, kde, nebo já osobně teď zažívám, že se scházíme ve skupinách, kde učitelé jsou nabuzení, chtějí dělat něco nového, chtějí prostě s těmi dětmi zažít spoustu věcí a naučit je kompetencím a všemu. Ale pak tam jsou učitelé, kteří na děti křičí, jedou neustále frontální výuku, nedělají takový ty šrapnely, kterými děti překvapí, a pak dehonestují to zaměstnání učitelský, a to si myslím, že by se stávat nemělo, a vím od ředitelů: „no víte, on má dva roky do důchodu, nemůžeme ho vyhodit, protože něco“. Tak za mě to přijde prostě jako nesmysl. Prostě učitel se může rozvíjet kdykoliv, ať mu je kolik chce let. Prostě mám pocit, že se dá pořád něco dělat nově. A učitele, který, no ale já to tak učil před dvaceti lety, tak proč bych to teď měnil, tak to úplně sešlapává to učitelské povolání, dolů a dolů, a kvůli nim pak chodí rodiče, protože zažili nějakýho blbýho učitele, na kterého mají špatnou vzpomínku a pak si myslí, že to dělají všichni.

Učitel C: Souhlasí s učitelem D, ale já mám teda taky zkušenosti, tak souhlasím, že výhoda a neuvěřitelný štěstí je mít dobrý vedení, což já taky mám. Dobrý kolektiv, což taky mám, ale když se

dostávám k tomu, co nemám, tak třeba dobré vztahy s rodiči. A odráží se to v tom, že já jsem mladá, bezdětná a ženská, tudíž i dělník se mnou mluví jako s posledním pívem, a to je pro mě strašně těžký a hrozně to na mně jakoby zanechalo stopy a trošku to naštěstí se nějakým způsobem nedostalo do výuky anebo do vztahu k dětem, to ne. Ale takový ten pocit jako: Já jsem učitel, já jsem studovala Vysokou školu a jsem vlastně nic pro ně. Tak je to hrozně těžký pro mě. Takže s tím souhlasím, ale nemůžu bohužel říct, že to zažívám. Je to lepší, ale ta cesta není lehká pro mě. A ty učitelé, nechci být nějaký feministka to vůbec ne, ale mají to snazší prostě. Bohužel u nás jo, ale vztahy s dětma ty zase mám dobrý. Ale rodiče velký strašák pro mě, a to se odráží i v kompetencích atd. Všechno, co tady zaznělo, tak to víme, ale trošku mě možná trápí, že nezazněla taková ta klasická otázka, a to je finanční stránka. Že prostě jsme podhodnocení, a to, co všechno se od nás očekává a s tím jsou spojený i ty kompetence, nebo to ,co bychom měli všichni dělat. Tak furt to řeší politici, teď zase přidáme učitelům. Mně přijde, že si z nás dělají srandu, ne vlastně nepřidáme. Pak i ta společnost na nás kouká jinak. A po nás se pak chtějí tyhle věci. No o třídnictví, to ani nemluví. Tak to já bych chtěla, aby tam taky zaznělo, že jsme stále podhodnocení hodně.

Učitel D: Vůbec mě nenapadá, jak bych odpověděl, protože mám pocit, že vlastně se točíme stále dokolečka. Takže nevím, co ještě dodat. Určitě, asi důvěru vedení školy k tomu potřebuju. Vstřícnost žáků, porozumění rodičů, to znamená pozitivní atmosféru, ať už ve třídě, nebo v celé škole. Já jsem měl štěstí, 17 let jsme měli pozitivní atmosféru ve škole a bylo to krásné. Takže to si myslím, že potřebuje ten učitel, aby byl úspěšný.

Q.5 „Řekněte nám prosím, jaké klíčové kompetence potřebují učitelé k tomu, aby dokázali u žáků posilovat kritické myšlení.“

Učitel A: Já souhlasím zase s učitelem D. Každopádně, ten člověk by měl být schopen vést nějakou diskuzi o tom problému, tématu. Pokud chce teda posilovat kritické myšlení na nějakém třeba konkrétním problému, a samozřejmě je potřeba, aby ten člověk měl nějaký vhled, nějakou odbornost v tom tématu. Pokud vím, že to neustojím, tak to téma s žáky neotvírat, a myslím si, že tohle by asi taky hrálo roli pro to posilování toho kritického myšlení. Ale asi bych to realizoval ve formě nějakých diskuzí. A zveličovat hodně takový ty rozdíly těch názorů a dávat prostor oběma těm skupinám, vlastně všem v té skupině, a nějak to rozebrat, no.

Učitel B: Já s tím souhlasím, se vším, co řekli učitel A i D. A říkám si, jestli učitel může posilovat kritické myšlení u žáků, když k nim nebude mít vztah, takže pro mě jako učitele je důležitý, aby učitel měl kompetenci nejenom naslouchat, ale komunikovat s žáky na jejich úrovni. A umět se vcítit do toho, co zrovna prožívají, protože jsou témata hodně kontroverzní, a když se jakoby nesblížím s těmi žáky ve smyslu toho, že mi budou důvěřovat, tak s nima můžu diskutovat, a oni mi nic neřeknou anebo to nebude mít takový efekt. Učitel by měl vytvořit bezpečné prostředí pro třídu a pro žáky a vytvoří ho tím, že naslouchá, komunikuje atd. Ale když tam nebude bezpečné prostředí, tak podle mě nemůže rozvíjet kritické myšlení, jakože se k tomu ani nedostane. Já jsem teď prošla

letní školou formativního hodnocení. A musím říct, že jsem hrozně nadšená, protože jsme se učili používat popisnou zpětnou vazbu. A to mě přijde jako Alfa a Omega úplně všeho. Protože tam se neobjevuje souhlasím–nesouhlasím. Nebo nějaké hodnotící výroky, ale vyloženě popisování reality takové, jaká je. Mám tu tenhle názor a tenhle názor. Teď se na něj jdeme podívat, jdeme to nějak skloubit. Říci proč ne, proč ano. A je to pro mě hrozně těžké učit se to, neumím to. Ale pak se to odráží úplně ve všem. Když to učitel používá, tak to používají i žáci, a když se to používá od druhého stupně, tak vidím posun. Ale já to neumím a nesetkala jsem se ještě s moc lidmi, kteří by to třeba používali. Ale mám pocit, že měl by to být učitelům denní chleba.

Učitel C: Taky souhlasí s ABD. A určitě za občanskou výchovu na druhém stupni základní školy, kritické myšlení ty děti, jestli to můžu takhle říct, i učíme. Podporujeme to už jenom tím, že oni mají právo říct ne. Protože my sedíme vlastně v kroužku a děti se nemusí vyjadřovat, už to vnímám jako kritické myšlení, že oni mi umějí říct ne. Vědí, že i já neodpovím na všechno, když je to u mě nepříjemné. Nemusí ani vysvětlovat proč, prostě ne, nechci se teď vyjádřit. Dále určitě volit vhodná slova. Takže samozřejmě, jak říkal učitel D, tvůj názor je špatný, ale takové ty formulace, které nás třeba učili. Jako děkuji ti třeba za názor, vyslechnout ho. Dle mého názoru ta situace je viděna třeba takto. Aby ty děti viděly, že já ten názor chci vyslyšet. Mít to dobré prostředí, aby viděly, že mě to zajímá. Ale že já nemusím mít stejný názor na tuhle tu situaci. Dále už to vidím, když budeme brát třeba náboženství. Islám, nechtěla bych se k tomu vyjadřovat, protože úplně nejsem ztotožněna se všemi názory, které my slyšíme v médiích, které se učí, že by měly být, nesouhlasím s tím, takže se do toho nebudu pouštět. Vemu jasnou kategorizaci náboženství a tím to pro mě hasne, protože můj názor by nemusel být úplně vhodný třeba ve škole. Ale na druhou stranu my je vedeme třeba k sebehodnocení a ty děti jsou strašně sebekritické, a ještě více jsou kritické k těm druhým. Když se zeptám, řekni mi něco o sobě, tak to není já jsem krásný, veselý atd. Ne, já jsem bordelář, nepíšu si domácí úkoly. Jsem flegmatik a jsem drzý. Takže já se snažím, abych je naučila vždycky ve všem být pozitivní. A pak až to negativní. To je pro mě taky těžké.

Učitel D: Rozhodně by ten kantor měl dát najevo svoji ochotu naslouchat, a když třeba názor žáka je pro něho nepřijatelný, tak by rozhodně neměl dát najevo, že je nepřijatelný. Měl by přijít na to, proč ten názor to dítě zrovna má takový. A zároveň by se měl pokusit neautoritativně, aby mu mohl vysvětlit třeba, v čem se mýlí. Ale rozhodně by mu asi neměl říct, tvůj názor je vyloženě špatný, a když se dítě zeptá a proč je špatný, tak by měl říct: z tohodle důvodu si myslím, že nemáš třeba úplnou pravdu, a zkusit argumentačně ho přesvědčit, ale rozhodně musí naslouchat a musí se tím názorem, ať už souhlasí, nebo ne, nějakým způsobem zaobírat. Pokud to neudělá, tak příště mu neřekne nikdo nic.

Q.6 „Řekněte nám prosím, jakým způsobem přispívají k utváření klíčových kompetencí učební materiály. Které byste doporučili? Jaké jsou jejich přednosti?“

Učitel A: Já taky myslím, že je to dost individuální, konkrétně já třeba používám interaktivní tabuli. Mě baví hrát si těma programama. Vymýšlet ty hry. Jako jo, ale zase vyloženě na něčem konkrétním

ty pomůcky stavět, to ne. Používat od všeho trochu v té hodině, aby to prostřídalo zase tu činnost, aby ty děti dělaly něco jiného s něčím jiným. Takže myslím, že to chce brát komplexně od všeho trošku, s rozumem prostě.

Učitel B: Já učebnice skoro vůbec nepoužívám. Používám je jenom jako inspiraci pro vytváření svých vlastních materiálů, které mi budou vyhovovat, protože jsem se ještě nesetkala s učebnicí, kterou bych mohla otevřít a jet stránku po stránce. Souvisí to taky s tím, co už tady zaznělo, že každá třída je jiná. Složení třídy je jiné, počet žáků. Takže myslím si, že doporučovat ostatním nějaký materiál, kde v případě, že budu vědět, že ho použiji jen jako inspiraci, za mě. Protože už se mi stalo, že jsem to předala a ten učitel si s tím nevěděl rady, ale učil to prostě podle toho, protože to je přece dobrý, a nefunguje to, a pak já jako učitel jsem vlastně za toho špatného, že jsem něco doporučila a učiteli to nefunguje. Také ať je materiálů, kolik chce, tak já bych za sebe nedoporučovala konkrétně nic. Praktický zážitek – my jsme byli celá sborovna na školení na interaktivní tabule, všichni nadšení. V pondělí každou hodinu interaktivní tabule, pátou hodinu se děti ozvaly, hm, vy jste měli zase školení, co? Myslím si, že by učitelé měli mít širokou škálu a rozhled a reagovat i na nové věci, které přicházejí. Nemít jen jednu pomůcku, kterou používají, nebo paletu deseti, ze kterých vybírají. Mě úplně vstávají hrůzou vlasy na hlavě, když vidím takový ten zápisníček učitele, kdy on ho otevře po dvaceti letech a pořád učí to stejné.

Učitel C: Mám úplně stejný názor, protože je to tak. Zase je to ovlivněné tématem dostupností, různých pomůcek pro dané téma. Taky bychom mohli říkat prostě výčet pomůcek, co existují, a mě můžou sednout, kolegyni třeba nesednou. Prostě hrozně těžké říct, co přesně kde a jak.

Učitel D: V dějepise mám třeba 66 hodin, také je úplně třeba nesmysl, si myslím, stanovovat konkrétně, co bych doporučil, protože každá hodina si vyžaduje něco jiného, co v jedné ani nepoužijete, v druhé použijete. Takže podle mého je nesmysl vyjmenovávat anebo by to byl dlouhatánský seznam, který zase nic neřekne, protože se to váže k určité situaci, určité látce, určitému věku. Také záleží na nás, jakou tu škálu v sobě máme, nebo po čem můžeme kam sáhnout. Je tragédie, když neustále vedoucí pracovníci podléhají dojmu, že je možné stanovit zázračnou metodu, která najednou všechny naučí všechno během okamžiku bez vynaložení úsilí žáků, učitelů i rodičů. Za těch 40 let jsem poznal takových zázračných metod, a ono bez práce každodenní, systematické to nejde. Já se vždycky oklepu, když teď je zázračná metoda prezentace, všichni prezentují, první hodinu, druhou třetí. Všichni najednou si myslí, že prezentace to spasí. Nespasí. Opakují, co už jsem řekl. Ta škála, nápady a chtít.

Q.7 „Řekněte nám prosím, nakolik se ztotožňujete s následujícími závěry výzkumu: Badatelé v USA se snažili zkoumat politické znalosti studentů středních škol a jejich zájem o politická témata v médiích. V rámci své práce navštěvovali jednu střední školu v USA a tamním studentům zadali úkol natočit video na politické téma (formou talk-show, jiné TV show apod.), přičemž sami na plánu vedoucím k natočení takového videa participovali mi-

nimálně. Ačkoli zainteresovaná třída studentů byla známá svou nepozorností a nezájmem ve vyučování, vznikla velice kvalitní videa a ukázalo se, že studenti mají znalosti o politice a při vhodné formě výuky mají i zájem o politická témata.“

Učitel A: Sehrála roli ta motivace těch žáků. Mě by zajímalo právě, jaký byl začátek toho, když to těm žákům předávali, jaké podmínky úvodní, co budou teda tvořit, jak. A to, takže to pro mě sehrálo roli, jak říká kolega jako „wow efekt“, to překvapení, a právě ta motivace v tomhle hraje velkou roli, když člověk zvládne ze začátku ty děti jako pro tu činnost nadchnout, tak pak jde úplně všechno s těmi dětmi. Já, jestli můžu doplnit ze své vlastní zkušenosti, právě jsem měl loni šestáky na informatiku a naučil jsem je programovat a jeden klučina se pro to tak nadchnul, že opravdu mi týden dělal doma hru. A pak to přinesl mně a prezentoval to tam, hrozně nadšený, aniž bych po něm cokoli chtěl. Protože dělal s tím počítačem, on k tomu vztah má veliký, bylo to nějaké nové neotřelé téma, chytlo ho to a prostě tvořil. A vůbec žádné zadání ani neměl a vytvořil úplně špičkovou hru, až jsem sám koukal.

Učitel B: Souhlasím s výzkumem a překvapuje mě, že na to výzkum přišel až teď. A určitě to souvisí s důvěrou v ty žáky. Samozřejmě mě u toho napadá, že těm žákům šlo úplně naposled o tu politiku. Že jim šlo o to, aby vytvořili něco. Že na tom pracují společně, že používají nová média atd. Takže ten obsah učiva šel úplně stranou a bylo to poslední, co oni řešili. Možná třeba ne. Já ze svých vlastních zkušeností, když jsme natáčeli videa s dětmi, tak vím, že oni se pro to nadchly, protože mohly používat něco jiného, než běžně můžou. Mohly stříhat videa a pracovaly na tom doma, děti, který neudělaly za celý rok jeden domácí úkol a pak na tom strávily třeba deset hodin stříháním videa. Vlastně nešlo o to, co je obsah, nebo o to šlo až naposled. Šlo o to, jak to vlastně probíhá, ten proces toho vytváření. My jsme třeba vytvářeli animaci ve výtvarce a tam mohlo být jakékoliv téma. A opravdu se zapojili všichni a dělala jsem to v různých třídách a školách dokonce. Jde to, ale musí být jasně stanovená kritéria, požadavky jak na prezentaci, tak na práci, musí proběhnout nějaké hodnocení. Takže jako jen tak dát jim kameru nejde, ale myslím si, že by to mohlo fungovat ve většině tříd a školách.

Učitel C: Ano, je to možné. Ale mě trochu fascinuje, že výzkum byl dělaný na jedné škole. Protože ano, může se to stát, ale úplně stejně se může stát, že přijdete do jiné školy a nebude to takhle, protože výzkum, si myslím, že by se neměl dělat jenom na jedné škole, to je základ výzkumu, ale nevadí. A myslím si, ano, je to motiv překvapení, může je to bavit, všechno tady to souhlasí, ale myslím si, že může být i třída, která prostě to neudělá, protože tam nebudou ty děti takhle schopný nebo zapálení. Přesně, jak říkal učitel A. Udělal to jeden žák. Jeden jediný žák. A když už jsme třeba u úkolu, že mají domácí úkol, tak trochu se vrátím, že jak my teď máme hodnotit domácí úkoly? My je vlastně nemůžeme hodnotit známkou, pětkou nebo něco takového, protože to už by se rodičům nelíbilo. Takže ano, je to možný, ale nemyslím si, že je to pravidlo pro všechny. My jsme natáčeli video v mojí třídě, ale máme i akci pro celou školu, ale nechtějí. Protože, co bychom dělali navíc? Takže já mám i zkušenosti takový, že už nechtějí, už je to pro ně moc.

Učitel D: To je jasné, že souhlasím, protože to bylo velké překvapení pro ně. Jak jsme o tom mluvili. Pokud se dělá, a navíc ještě byla to tvořivá záležitost, měli možnost si to udělat podle svých představ, to je úplně ideální. Je jasné, že se to může použít zřídka, ale dá se to použít, a pak taky ta prezentace, kterou já jsem tady tak jako napadl, má smysl. Protože byla podložena tvůrčí prací a nebylo to jenom stahování a vykrádání cizích myšlenek, ale tady to byl výsledek třeba týmové práce, takže věřím, že rozhodně si to užili, tu tvorbu. A pak možná, že se zajímali i o tu politiku. Hlavně dostali důvěru, si myslím. Že najednou jim dali to, co dělá novinář, redaktor, takže to rozhodně se dá. A na našem soukromém gymnáziu to je naproti naší škole. Tam teda mají tyhle ty prezentace na základě týdenních pobytů někde. Jak jim dáte důvěru, tak si myslím, že řada dětí se může přetrhout. Já si myslím, že ve většině kolektivů, určitě ne ve všech, ale ve většině, si myslím, že tohle je jedna z cest.

Skupina č. 4

Q.1 „Řekněte nám prosím, které formy výuky považujete pro žáky za nejvíce přínosné pro ně samotné. Tedy že tyto formy jim umožní co nejvíce porozumět probírané látce, zaujmout je, případně motivovat k dalšímu zájmu.“

Učitel A: Určitě asi formy výuky, kde ty děti jsou nejvíc zapojeny, to znamená nějaká třeba skupinová práce, nebo použití názorných pomůcek. Exkurzí. I zapojení třeba těch mediálních pomůcek, interaktivní tabule. Ty děti vlastně jsou aktivní a můžou na té interaktivní tabuli pracovat. Nebo použití různých videoukázek apod.

Učitel B: No, já bych asi k tomu řekl, že přínosné pro žáky možná vzájemné vyučování, skupinová práce. Ovšem mně na té otázce vadí, že jako jak na to můžu odpovědět, protože každý žák je individuální a nemůžu přesně vědět, jakou metodu, jako kdyby, jaká metoda je přínosná pro individuálního žáka. Takže můžu tady uvádět spoustu metod, ale v zásadě nevím, která by byla pro žáka samotného přínosná, pokud se ho sám nezeptám.

Učitel C: Já preferuju spíše skupinovou práci, potom taky brainstorming a další vlastně formy výuky, ve kterých žák má psát zrovna to, co ho napadne. A tím pádem se projeví nejvíce, takže třeba i metodu volného psaní a tak. Takže do formy výuka spíš jako komunikace vzájemná. Takže společná práce v hodině mezi žáky.

Učitel D: Určitě skupinové práce, potom jednoznačně všechny formy výuky, ve kterých si žáci můžou přímo budto ošahat, anebo prohlédnout věci, o kterých se bavíme. To znamená varianty exkurzních výletů, návštěvy muzeí apod. A samostatnou práci, ve které žáci sami prezentují a vzájemně si hodnotí a diskutují o výsledcích, které z té práce vyplynou.

Učitel E: Souhlasím s učitelem B v tom, že ta individualita těch žáků se opravdu těžko posuzuje, protože ideální případ je nutné neustále kombinovat ty jednotlivé formy výuky, aby se neustrnulo jenom u jednoho typu. Aby si v podstatě každý žák jako to určité individuum mohl vybrat to, co mu nejvíce vyhovuje a našel se vždycky aspoň v nějaké té formě výuky.

Q.2 „Řekněte nám prosím, které formy výuky považujete pro učitele za nejvíce přínosné pro ně samotné. Tedy že tyto formy jim umožní co nejlépe předat probíranou látku, porozumět jí, zaujmout je, případně motivovat k dalšímu zájmu.“

Učitel A: Taky vlastně třeba ty projektové dny, nebo projektový seminář, dalo by se říct. A potom vlastně třeba metoda toho řízeného dialogu, nebo formou vlastně samostatných prací nebo zadávání jakoby domácí přípravy, kdy vlastně ti žáci můžou projevit nějak ten svůj zájem a tím si vlastně prohloubit ty znalosti o té probírané látce.

Učitel B: Opět odpovím asi velmi podobně, že mi to přijde nezodpověditelná otázka, protože záleží na temperamentu učitele, a nelze říct zase, která metoda je pro toho učitele přínosná. Takže si myslím pro mě osobně hromadná výuka s prvky skupinové práce, vzájemné vyučování, podobně jak tady bylo řečeno, uvědomování sama sebe v případě volného psaní apod.

Učitel C: Jde vlastně o tu zásadní, tu konečnou fázi, kdy zjišťuji, co daní studenti umí. To znamená, ta je pro mě důležitá. To znamená klasické testování a zkoušení a potom formy třeba pětílístku, kdy si ti žáci uvědomí, co umí nebo neumí. Ale pro mě zásadní je to zkoušení.

Učitel D: Záleží na temperamentu a charakteru třídy, protože pak já upravuji i výuku pro ty jednotlivé třídy, i když se jedná o stejnou látku, ale pár věcí, které se výrazně charakterově liší. U některých preferuju právě formy skupinové práce, diskuzí řízeného dialogu atd. A u některých naopak, pokud ten jejich temperament tomu vyhovuje lépe, tak volím řízenější, cílenější formu výuky, která je centralizovanější, více normovaná mnou jako učitelem a samozřejmě je prolínaná možností nějaké vlastní sebereflexe ze strany žáků, ale v menší formě.

Učitel E: Já mám osobně velmi dobré zkušenosti s workshopy a projektovým vyučováním, kdy třída má opravdu možnost do nějakého konkrétního poměrně třeba i známého tématu proniknout víc do hloubky a tou hravou formou se s ním seznámit z uhlů pohledu, které se třeba v běžné výuce vůbec nestihnout probrat. Takže např. takové velké fenomény, jako jsou třeba československé legie, první sv. válka, Pražské jaro atd. Tak tady v těch případech si myslím, že třeba to projektové vyučování a workshopy jsou opravdu takové velice přínosným způsobem na oživení výuky, když vlastně doplním příspěvky ostatních kolegů.

Q.3 „Řekněte nám prosím, zda souhlasíte s tímto tvrzením: „Hlubší zkoumání klíčových kompetencí vede k závěru, že nejde tolik o změnu obsahu vlastního učiva, ale spíše o způsob podání.“

Učitel A: Tak souhlasím, že vlastně díky těm kompetencím se asi i změnila výuka i přístup učitelů v podávání té historie, i s tím vlastně, že některé dějiny, nebo vlastně obsah, je možná v dnešní době trochu zbytečný. Že vlastně ti žáci si sami můžou všechno dohledat. Že spíš jakoby učit ty příčiny a důsledky, než jakoby bazírovat na nějakých memorování nějakých vyloženě letopočtů apod. A spíš naučit ty žáky vnímat ty příčiny a důsledky těch historických jevů.

Učitel B: Nesouhlasím. Myslím si, že samotné učivo, pokud učitel dobře učí, tak vede u žáka k rozvíjení jakýchsi klíčových kompetencí, a přijde mi, že učitele jsou myslím zatíženi tím hledat za pojmy těch klíčových kompetencí nějakou konkrétnost, takže obecně nějaká látka např. z dějepisu. Myslím, že nepotřebuju přesně vědět klíčové kompetence, nebo je do hloubky zkoumat, abych látku mohl předat žákům nějakým snesitelným nebo dobrým způsobem.

Učitel C: Souhlasím.

Učitel D: Souhlasím pouze částečně, protože i obsahová stránka v současné době je nevyhovující. Zbytečně se zaměřuje na aspekty dějin, které pro současnou generaci dle mého názoru nejsou nějak směrodatné, rozhodující. Typický příklad zbytečná norma časová na dějiny starověké Číny, Indie apod., která je nadsazená. Naopak se podsazují moderní dějiny, které třeba pro mě osobně tvoří stěžejní páteř, nebo měly by tvořit stěžejní páteř výuky.

Učitel E: Také částečně souhlasím. Na učiteli je především to, aby žáky vůbec probíraná látka zaujala. Pokud učitel nepředvádí dostatečné výkony v tom, aby vůbec nějakým způsobem zaujal nebo jím tu látku podal nějakým zajímavým způsobem, tak žáci k samotné látce si skrze vlastní zájem nikdy nepřijdou. No v minimálním počtu případů. A zároveň souhlasím s tím, že opravdu některá témata jsou nadsazená, ať už časově, nebo tematicky. Vlastně nejsou tak významná pro naši oblast. Jako ta témata, která by měla být probíraná v mnohem obsáhlejší měřítku. Já bych navázal na učitelku A. Souhlasím právě s těmi příčinami a důsledky. Rozhodně souhlasím s tím, že často je mnohem důležitější, aby žáci chápali proč, než kdo a kdy, protože to si můžou dohledat, a to myšlení a ta schopnost empatie, vcítění se do situace v daném období, daných osob je mnohem důležitější pro uplatnění dané látky a aplikaci na současnou dobu. Takže i když se probírá starověký Řím, tak aby se pochopilo např. to, jak občanství fungovalo tenkrát, jak mi ho třeba chápeme dnes, nebo můžem to pochopit, třeba nacionalismus jsme řešili dneska, tak zase nejen vnímání nacionalismu ve 20. století a dnes, ale uvědomění si, že nějaký přístup k tomu národu a nacionalismu tady byl vlastně od nepaměti, neustále se vyvíjel, protože žáci si ho vlastně třeba neuvědomují, tak zase na to poukázat. A opravdu nutit je spíš, aby mysleli, než aby mysleli o konkrétním letopočtu, konkrétní postavě, ale aby opravdu logicky mysleli a dokázali myslet nad nejrůznějšími problémy, které vlastně třeba postihují současný svět, současnou společnost.

Q.4 „Řekněte nám prosím, co potřebují učitelé z hlediska klíčových kompetencí k tomu, aby mohli lépe vzdělávat. Zkrátka aby žáci obsahu učiva co nejlépe porozuměli.“

Učitel A: Tady ta časová dotace je určitě velký problém, protože třeba v deváté třídě máme pouze jednu hodinu dějepisu, což je dost teda nedostačující. A dál se to týká taky třeba počtu žáků ve třídách, který by měl být podle mě menší. Obzvláště pokud vlastně zavedená inkluze jako třeba v naší škole, kde jsou vlastně dva-tři žáci, kteří mají asistentku atd. Takže si myslím, že s tímhle tím by se mělo něco dělat. Snížit počet žáků ve třídách. Já se obávám, že v dnešní době i právě s nástupem té inkluze, těch dětí, který jako něco baví a vůbec by samy chtěly si vybrat, je hrozně málo. Jo, takže to je asi spíše volba těch středních škol, ale bohužel na té základní škole. Určitě souhlasím s tím dát jim větší prostor pro tu komunikaci. Aby to nebylo tady, jak jsme slyšeli ty formy té výuky. Každý se snaží ty děti trochu rozpohybovat, nebo prostě zapojit je do toho, ne aby to byla prostě jen výkladová hodina, i když přiznejme si, někdy to v tom dějepise třeba jinak nejde. Prostě člověk jim to tam musí odvykládat a potom dejme tomu na základě nějak těch už jejich získaných znalostí pak může dělat nějaký další věci.

Učitel B: Myslím si, že nejlepší by bylo, kdyby učitelé na škole byli schopni mezi sebou více komunikovat a prohlubovat mezipředmětové vztahy, protože to se na mnoha školách vůbec neděje a s některými kolegy není možné se vůbec domluvit. Jinak souhlasím s tím, co tady bylo řečeno.

Učitel C: Já bych řekla, že největší problémem je to, že každý učitel si myslí, že jeho předmět je ten nejdůležitější, a každý učitel potřebuje strašně moc času. Neuvědomuje si, že do těch dětí od první do šesté hodiny každý hustí to svoje, co je pro něj to nejdůležitější, a chce, aby to uměli. A já bych si sama někdy chtěla zkusit od té první do šesté hodiny tam sednout a zkusit co pětáctýřicet minut dávat pozor a poslouchat každého, jak je to pro něj nejdůležitější. A třeba klíčová kompetence – komunikovat. Tak nechat mluvit třeba děti. Takže možná jo víc času, ale ne zrovna v dějepisu nebo v občance, nebo pro mě v češtině, ale obecně víc času pro děti, aby si samy vybraly, co je baví, a ne hustit do těch, co nechtějí, a zbytečně něco, co je nezajímá, a dát jim prostor pro to, aby se mohly realizovat a kriticky myslet v předmětu, který je baví a pro který mají vlohy.

Učitel D: Za prvé zvýšit pro určité úseky výuky, právě třeba dějepis, časovou dotaci a umožnit tím pádem lepší, hlubší prolnutí té látky samotné, aby žáci ji mohli v podstatě projít a prozkoumat sami, což současná výuka minimálně na základní škole neumožňuje. A potom u některých škol, např. u mé konkrétní, výrazně posílit multimediální vybavu na škole. Protože ta bývá aspoň z mé zkušenosti tragická. A v podstatě nedává prostor pro to, aby člověk mohl nějak výrazněji pracovat s moderními médii, využívat je atd.

Učitel E: Plně souhlasím s učitelem D ať už v bodě o časové dotaci, anebo o multimediální vybavenosti škol. Vše. V návaznosti na učitelku A. Vlastně dokud děti neznají základní informace, tak ony stejně nemůžou diskutovat. Takže v základu ten výklad stejně je prvopočátkem další komunikace.

Q.5 „Řekněte nám prosím, jaké klíčové kompetence potřebují učitelé k tomu, aby dokázali u žáků posilovat kritické myšlení.“

Učitel A: Souhlasím s učitelem E. To znamená, důležitá je ta komunikace. Kompetence teda komunikativní. A potom samozřejmě rozvíjet tu kompetenci k řešení problémů, to znamená opravdu učit i v tom dějepise ty děti, aby se snažily nalézt ty, jak už jsem říkala, ty příčiny, důsledky, jaký vlastně učím, v té šesté třídě říkáme dětem, že vlastně historie je učitelkou života. To znamená opravdu i na těch konkrétních příkladech vždycky říct před tabulí, co jsou vlastně ty kořeny těch problémů, které se objevují a vlastně jsou platné třeba až dodnes. Takže i vlastně tímhle tím způsobem to propojovat.

Učitel D: Tam si myslím je hodně důležitý naučit je vyhledávat informace, protože, když se zeptáte dětí, tak vlastně jejich zdroj informací je Wikipedie. Což je, musí člověk vysvětlit, že to je problém opravdu, že tam vlastně může dát kdokoliv cokoliv. Takže naučit je to, že vlastně musí si to ověřovat z více zdrojů. Že není možné prostě jen vzít, kde je jeden odkaz, přečíst si to a brát to, že to tak opravdu je, ale musí si to ověřit ještě z více zdrojů.

Učitel B: Souhlasí s učitelem E a nemám k tomu jaksi co dodat. Myslím si, že bylo řečeno to základní.

Učitel C: Určitě komunikace. Klíčová kompetence ke komunikaci, a tak bych to ukončila.

Učitel D: Souhlasím se vším, co bylo řečeno předtím, a možná bych jenom přidal doplněk. Učit děti, aby dokázaly vyhledávat informace a roztrždit je na ty, které jsou skutečně podstatné, relevantní a které můžou reálně použít a využít a pak je využívat k vzájemné komunikaci, diskuzím apod., protože při současném množství informací, které jsou schopny si nalézt na internetu anebo kdekoliv jinde. Tak už jenom to, aby si dokázaly ty informace vzájemně porovnat a najít mezi nimi to, co opravdu potřebují, tak to je hodně složité jak pro nás pro učitele, tak natož pak pro ně, když s tím začínají a učí se to teprve.

Učitel E: Já si myslím, že hlavní důraz by měl být kladen zase na tu schopnost komunikace v hodině, protože pokud je učitel schopen položit nějaké otázky, které v tom žákovi vlastně probudí zájem, tak právě už to probudí další potřebné vlohky pro to kritické myšlení. Pokud už si umí dobře položit otázku, tak vlastně podnítí žáka, aby nad něčím takovým vůbec uvažoval. V návaznosti na učitele D, v podstatě se tady jedná o rozvoj čtenářské gramotnosti.

Q.6 „Řekněte nám prosím, jakým způsobem přispívají k utváření klíčových kompetencí učební materiály. Které byste doporučili? Jaké jsou jejich přednosti?“

Učitel A: Máme učebnice z nakladatelství Taktik a určitě teda používám pracovní sešit hravý dějepis, nevím, jestli to někdo zná z kolegů, který právě hodně využívám i při té domácí přípravě, kdy

vlastně děti jsou za to nějakým způsobem za splnění toho úkolu hodnocené, a myslím si, že docela se mi to osvědčilo a ty děti to rády plní. Takže ty učebnice řekla bych, že se hodně zlepšily. Jsou tam právě brány v potaz i ty kompetence a dá se s nimi už docela dobře pracovat na rozdíl od dřívějších dob.

Učitel B: Co se týče materiálního zázemí třeba na naší škole, tak je složité se dostat k nějakým modernějším učebnicím, pokud si je nekoupím sám. Nebo materiály, nemyslím jenom učebnice. Takže v některých ročnících se učilo ještě donedávna z učebnic, které byly dvacet let staré. Takže to potom způsobuje to, že na učiteli je, aby přizpůsoboval učivo, nebo aby to učivo bylo moderní nebo přijatelnější než v těch učebnicích, které jsou opravdu psané velmi dávno. Jinak co se týče dalších pomůcek, tak si musí všechno vyrobit učitel u nás sám. Takřka.

Učitel C: Já teď moc nevím, o jakém předmětu mluvíme, jestli o dějepisu nebo o občance nebo jestli je to jedno? V tom případě záleží na předmětu. Protože každý předmět má svoje učebnice a nelze to generalizovat. Tím pádem třeba Výchova k občanství – učebnice nepoužívám, protože máme špatné, máme myslím Státní nakladatelství, a to je fakt špatná učebnice. Takže ji děti ani nenosí. A využívám učebnici, kterou jsme tady zpracovávali nějak na projektu s paní ještě tehdy Čapkovou, a to byla, myslím, Výchova k občanství, se to jmenuje. Což je obrovský blok, kde jsou jednotlivé listy, které lze jakoby tvořit, rozkopírovat, a jsou vytvořeny teda v souladu s rámcovým vzdělávacím programem a tím pádem jsou do toho zahrnuty i klíčové kompetence a jsou tam nejrůznější metody výuky a je to takové jako fajn pro zpestření a v rámci. No to bych ukončila tady. Ty jsou fajn.

Učitel D: U nás v podstatě celá škola, většina předmětů, využívá učebnice od nakladatelství Fraus. Které jsou sice po obsahové stránce dělané možná graficky zajímavě, ale jsou velmi nepřehledné, minimálně pro nižší stupně základní školy, to znamená 6.–7. ročník – v podstatě pro nějaké samostudium absolutně nepoužitelné. To znamená, že navážu na učitelku A. Používám učebnice a potom hlavně pracovní sešity a z toho vytvářím pracovní listy z Taktiku. A souhlasím s učitelem B, že co se týká jakékoliv alternativní další varianty pomůcek, tak co si člověk nenajde, nevyrobí, nestáhne, neukradne, tak nemá.

Učitel E: Souhlasím s tím, co zaznělo u učitele D, nebo i u předchozích kolegů. U učitelky A, B i učitelky C. V podstatě na naší škole učebnice nejsou ideální a jedno na jaký předmět. Rozhodně já osobně bych vybíral učebnice od úplně jiného nakladatelství. V současné době samozřejmě některá nakladatelství nabízejí třeba prodej samostatných metodických příruček pro učitele atd., ale těmito příručkami rozhodně na naší škole nedisponujeme. Takže opět navazuji na to, už říkal učitel D, učitel B, opravdu všechna ta výroba a příprava je hlavně na samotném učiteli.

Q.7 „Řekněte nám prosím, nakolik se ztotožňujete s následujícími závěry výzkumu: Badatelé v USA se snažili zkoumat politické znalosti studentů středních škol a jejich zájem o politická témata v médiích. V rámci své práce navštěvovali jednu střední školu v USA

a tamním studentům zadali úkol natočit video na politické téma (formou talk-show, jiné TV show apod.), přičemž sami na plánu vedoucím k natočení takového videa participovali minimálně. Ačkoli zainteresovaná třída studentů byla známá svou nepozorností a nezájmem ve vyučování, vznikla velice kvalitní videa a ukázalo se, že studenti mají znalosti o politice a při vhodné formě výuky mají i zájem o politická témata.“

Učitel A: Tak v tom výzkumu šlo zřejmě asi o to politické povědomí těch studentů, tak jsem pochopila otázku. Což si myslím, že na základní škole určitě teda asi ty děti nemají, že by sledovaly politické diskuze nebo podobně, to asi si myslím, že nehrozí. Tam je spíš to, co zaslechnou doma, to znamená, že o prezidentovi se rodiče vyjadřují, tak ty děti to prostě přijmou, aniž by věděly proč. To znamená, že nějaký jejich politický názory se odvíjí podle toho, co je vlastně v rodině. Takže si myslím, že nějaká politická na diskuze na základní škole asi ne. Dá se tam zapojit nějaký volby v rámci tvorby nějaký třídních samospráv, kdy vlastně si zkusí nějak tajné hlasování apod. Ale jinak jako politická diskuze apod., asi příliš na té základní škole ne. V rámci možná té třídy. Převést to na tu třídní samosprávu apod.

Učitel B: Neučím na střední škole, myslím si, že na střední škole si dotyčný nějaký experiment třeba i dokážu představit, nevím, jak tam mají čas, myslím si, že taky nemají. A zajímalo by mě zejména, jestli dotyční studenti to video dělali ve svém volném čase, nebo v rámci výuky je vypustili do ulic během vyučování a mohli si dělat svou práci na tom videu. Což věřím, že by je i mohlo bavit.

Učitel C: Jsem začínající pedagog, nemám tolik zkušeností, ale peru se s tím, že ve chvíli, kdy na cokoli se pokusím nalákat děti, ať jsou to školní noviny, čtenářský klub a další věci, tak ty děti jsou přeplněny všemi možnými kroužky a činnostmi. Že já nejsem schopná se se skupinou čtyř, nebo pěti dětí domluvit na volném odpoledni, protože každý má buď kytaru, housle, dramaťák, foťák a další kroužky. Že buď, a to nepopírám, jsem já špatný pedagog, který je nedokáže namotivovat, anebo ty děti jsou fakt tak tou dnešní dobou přesycené, že mají každý den něco a jsou fakt unavené. A tím pádem já, i kdybych chtěla, jako že bych třeba chtěla, tak vážně nemám, nedisponuju těmi dětmi, prostě nemají, neřekla bych zájem, ale čas, a nejsou tak důslední, takže já je pak neumím namotivovat, nebo nevím. Ráda bych tohleto udělala, věřím tomu, že se to tak povedlo, rozhodně si myslím, že to bylo ve volném čase, a to nejenom těch dětí, ale především tom čase toho pedagoga. Sama vím, kolik strávím času na doformátování školních novin a rozhodně to dělám ve volném čase, to už tak je, ale spíš, nemám děti. Možná jsme i malá škola. Kdybych byla ve velké škole, tak třeba tam ty děti i najdu, ale tady je nenajdu, protože toho mají samy hodně.

Učitel D: Tady bych řekl, že ten příklad možná ne úplně odpovídá realitě českého školství. Ten americký školský systém je naprosto odlišný, je postavený úplně jinak a porovnávat můj obor, ve kterém vyučuji na základní škole v ČR, a americkou střední školu je mimo jakoukoliv realitu. Ale ten experiment vypadá zajímavě. A v podstatě tady souhlasím s učitelkou C, že je problém při současné jakoby časové náročnosti celkově ať už přípravy pro ty děti v rámci všech předmětů, které mají

anebo jejich mimoškolních zájmových aktivit, tak je motivovat k čemukoliv, co bude jakoby nad rámec bokem, navíc, a co zabralo čas, protože to není jenom o dětech, ale je to i o jejich rodičích. My letos zkusíme, ale neočekáváme nějaký velký úspěch, se účastnit projektu, který má zahrnovat vzpomínky na Československo v rámci rodin. A konkrétní nějaký předmět – památku, činnost, vzpomínku na cokoliv takového. A první reakce, které mám po třech týdnech ve škole, jsou, že jestli se mi povede přesvědčit ze všech tříd, které tam mám, dohromady deset dětí, že se do toho zapojí, tak to bude obrovský úspěch. A myslím, že ani nedosáhneme toho počtu, takže je to dost složité. Jakkoliv toto zasadit do té současné reality základních škol.

Učitel E: Souhlasím s názory učitelky C a učitele D. Osobně si myslím, že největší problém je už se samotnou ochotou žáků dělat něco navíc ve svém volném čase. Opravdu v případě, že by se tím možná ztratila ta vyučující hodina, tak tomu by se možná upsali všichni velice ochotně. Ale myslím si, že jakmile by to znamenalo obětování většího časového rozmezí z jejich volného času, tak tam už by ten počet těch zájemců určitě rapidně klesl. A obávám se, že téma, které zaujme dobrovolníka č. 1, 2, 3, už nezaujme zbytek třídy, je to strašně individuální. A jak už bylo řečeno, tak opravdu v podmínkách našeho školství se těžko vymýšlejí asi projekty, které zaujmou celou třídu. A kterým se budou všichni ochotní věnovat v tom volném čase. To je opravdu ideál. Ideál, který neexistuje.

Skupina č. 1

Q.1 „Řekněte nám prosím, které formy výuky považujete pro žáky za nejvíce přínosné pro ně samotné. Tedy že tyto formy jim umožní, co nejvíce porozumět probírané látce, zaujmout je, případně motivovat k dalšímu zájmu.“

Učitel A: Já bych řekla, že z tohoto pohledu je nejprínosnější experiment, kdy si studenti sami přijdou na nějaké řešení a potom si ho lépe pamatují.

Učitel B: Já bych zůstal asi u tradiční frontální výuky.

Učitel C: Já bych dala přednost skupinové práci.

Učitel D: Tak já bych dala, jak říkala kolegyně A, skupinovou práci, ale také se mi osvědčilo bouření mozku, myšlenková mapa nebo jiné podobné metody.

Učitel E: Mně se taky osvědčila metoda experimentu a taky, jak říkala Jarka, i myšlenková mapa, že si sami tvoří, skládají, že si sami přijdou na vyřešení nějakého problému, než že já to do nich naleju.

Q.2 „Řekněte nám prosím, které formy výuky považujete pro učitele za nejvíce přínosné pro ně samotné. Tedy že tyto formy jim umožní co nejlépe předat probíranou látku, porozumět jí, zaujmout je, případně motivovat k dalšímu zájmu.“

Učitel B: Tak pro učitele je to skupinová výuka. Každá skupina má určitou úroveň, takže učitel pracuje s ne úplně identickými skupinami. Od každé skupiny se může dozvědět určitou jinou úroveň vědomostí, dovedností.

Učitel E: Mně se taky líbí skupinová výuka, protože já si dost často skupiny sama vytvářím, protože si vyberu jednoho studenta, kolem něho se shluknou, a mě baví je pozorovat u toho, pro mne je důležitý je pozorovat, jak se ty děcka chovají při tom. Mně vyhovuje ta skupinová.

Učitel D: Já bych taky byla pro tu skupinovou, protože i když si někdy vyberou sami tu skupinu, tak v tom už člověk vidí, jak se vybírají, komu dávají přednost, koho naopak nechtějí do skupiny, a naopak, když si je potřebuju rozhodit já, abych viděla, kdo je jaký tahoun, kdo je tam lídr, tak prostě já poznám, kdo se umí zapojit, když si je já vyberu, a kdo se jenom veze, nebo naopak. Já mám žáky integrované a můžu posoudit, jak se tam ti integrovaní žáci zapojí, a taky, jak je ostatní berou.

Učitel A: Skupinová výuka je pro mne nejvíc přínosná, co se týče informací. Jednotlivé části, např. myšlenkové mapy, když si každý sám tuhle mapu zpracuje, tak mi žáci ukazují, zda byli schopní nějakého logického, samostatného uvažování, a to je pro mne informace, jestli ty věci pochopili, nebo nepochopili.

Učitel C: Zůstanu taky u té skupinové práce. Pro mě je zajímavé sledovat i jejich názory, to, když má jeden za skupinu ty názory prezentovat. To je taky zajímavé pozorovat.

Q.3 „Řekněte nám prosím, zda souhlasíte s tímto tvrzením: „Hlubší zkoumání klíčových kompetencí vede k závěru, že nejde tolik o změnu obsahu vlastního učiva, ale spíše o způsob podání.“

Učitel D: Já si myslím, že záleží na způsobu podání, záleží, kdo to jak podá, jakou formou.

Učitel B: Určitě souhlasím s kolegyní, že ten vliv na tu kvalitu toho předání to má, ten způsob podání, takže s tvrzením souhlasím.

Učitel C: Já bych taky souhlasila, že způsob podání je důležitý. My spíš ve škole bojujeme s tím, že ve kterých předmětech vůbec rozvíjet ty klíčové kompetence, protože my bychom je měli rozvíjet vlastně ve všech předmětech. My se je snažíme rozvíjet, ale na druhou stranu ty střední školy neuvažují s tím, že by na přijímacích zkouškách o těch žácích chtěli vědět klíčové kompetence, ony chtějí znalosti, třeba z té matematiky, takže my je sice rozvíjíme, ale je tam to ale, protože my musíme ten objem učiva taky zvládnout.

Učitel E: Já bych řekla, že ty kompetence jsou podporou toho vzdělávání, že jo. Určitě s tím tvrzením souhlasím, že to neomezuje tu kapacitu nebo ten objem toho učiva. Řekla bych, že to je jen prostředek. Souhlasím s tím.

Učitel A: Já myslím, že to učivo by mělo těm kompetencím sloužit, že bychom měli najít nějaký způsob, jak ty kompetence rozvíjet v rámci toho učiva. Nevím, když bych například řekla nějakou látku, tak najít na ni to, aby se dítě chovalo zodpovědně, tak prostě, že musí systematicky postupovat při řešení nějaké úlohy. Už to je nějaká kompetence, kterou rozvíjí, když to je matematika, nebo cokoliv. Takže vlastně ty kompetence podporují tu výuku.

Učitel E: No mě připadá, že se pořád mluví tady, že ty kompetence a učivo je něco jiného. Celou dobu tady o tom mluvíme. Já mám pocit, že je učivo a ty kompetence, že se to nějak v sobě prolíná, že to je prostředek. Já mám pocit, že se to trochu odděluje.

Učitel A: Já právě si myslím, že ty kompetence se v podstatě učily a pořád se učí dál, v podstatě jim to člověk pořád předával. Pořád se jim říkalo: „nemůžeš si dělat, co chceš, nemůžeš si představovat,

že budeš chodit po ulici nahý“, nebo cokoliv. To se jim vždycky říkalo, akorát jsme neměli na papíry napsáno, že to je sociální, nebo personální kompetence, že jsme s tím pracovali a v podstatě teď se potýkáme s tím, že máme vymyslet, jak hodnotit něco, co nám připadalo, že tak nějak jde, co je normální.

Q.4 „Řekněte nám prosím, co potřebují učitelé z hlediska klíčových kompetencí k tomu, aby mohli lépe vzdělávat. Zkrátka aby žáci obsahu učiva co nejlépe porozuměli.“

Učitel E: Z mého pohledu lidskost. K tomu není potřeba žádný materiál, nic nového, aby to byl člověk, ten učitel. Aby to vnímal komplexně... měl by být živý, měl by to být prostě živý člověk.

Učitel D: Já bych řekla to stejné. Když jde do toho učitel srdcem a zdravým rozumem, tak si myslím, že nepotřebuje osnovu, nějaké kompetence nebo papírování.

Učitel C: To je sice pravda, toho papírování fakt přibývá. I kdyby to měl člověk zpracovat i tak, jak tady bylo řečeno, jestli by to vyšlo na 1,8 tahle a tahle kompetence je otázka, jak bych to stíhala zpracovat v hodině.

Učitel B: Klíčové kompetence pro toho kantora nejsou až tak klíčové. Ani s jejich hodnocením nesouhlasím. I z toho důvodu, že to bude časově náročné a kantoři mají plno podobných šetření a dotazníků, takže bych je nechal spíš učit.

Učitel A: Já si myslím, že v podstatě před těma třídama stojí člověk, který si to svoje povolání vybral, a to tak v podstatě už sám z podstaty měl představu, že bude ty žáky formovat a bude jim předávat zákonitosti, nebo s nimi nějak společně přicházet na řešení nějakých situací, a tudíž si myslím, že vždycky k tomu škola vedla. My jsme taky v uvozovkách nějak přežili, takže jsme museli nějaké kompetence dostat. Mně přijde, že se pořád popisují nějaké kompetence, ale v podstatě to je zdravý selský rozum.

Q.5 „Řekněte nám prosím, jaké klíčové kompetence potřebují učitelé k tomu, aby dokázali u žáků posilovat kritické myšlení.“

Učitel C: Rozhodně sociální. Myslím si totiž, že pro děti je důležité, aby se naučily spolupracovat a aby věděly, že někdo má jinou roli, někdo je vůdce. Také že se ty role mohou časem v životě prohodit, ale hlavně aby chápaly, že pokud je tam vůdce v té skupině, tak by jej měly poslechnout v jeho názorech. I když třeba na to můžou mít jiný názor. Ale pokud je ve skupině vedoucí někdo, aby se nesnažily za každou cenu prosadit svůj názor, protože někdy se u toho dokážou i hádat.

Učitel E: Já bych měla podobný názor; sociální a občanské kompetence. Hierarchie ve společnosti je, tak děti by ji měly... hierarchie je špatné slovo, to jsem nepoužila dobře. Ale měly by se naučit respektovat, uznávat a zároveň vědět i o sobě, protože i individualita je důležitá, aby si uvědomily, že můžou něco říct.

Učitel B: S občanskými a sociálními bych také souhlasil, ale nejsem úplně přesvědčen, jestli k tomu kritickému myšlení bych nějaké kompetence přímo vypíchl. Jestli to spolu nějak souvisí, netroufám si přiřadit nějaké typy kompetencí.

Učitel D: Já bych volila také ty sociální, protože, jak říkám i dětem ve třídě, musíme mít nějaké mantinely a měli bychom se v těch mantinelech umět pohybovat. Měli bychom vědět, že když já něco nechci, aby dělali mně, tak to nedělám já druhým. Jak říkali i ostatní, když já tady šéfuji, musím myslet i na ty ostatní. Musím vyslechnout i názory ostatních, musím je brát (v potaz).

Učitel A: Já si myslím, že ty sociální a občanské kompetence jsou určitě důležité a myslím si, že k tomu kritickému myšlení by je mělo přivést to, že ten člověk je s nimi ochoten a schopen na určité úrovni diskutovat, takže můžeš říct jakýkoli názor, ale musíš to říct tak, aby byl akceptovatelný pro ty kolem tebe. Musíš se vyjádřit tak, abys nikoho neurazil a abys opravdu řekl argument, který je přesný, ale musíš ho podat tak, aby byl akceptovatelný, a nezpůsobil tím problém. Takže si myslím, že ten učitel v tomto musí vést tu třídu a sám být takovým příkladem.

Q.6 „Řekněte nám prosím, jakým způsobem přispívají k utváření klíčových kompetencí učební materiály. Které byste doporučili? Jaké jsou jejich přednosti?“

Učitel C: Já hodně čerpám z Nápadníku, třeba v matematice. Ale jaké jsou tam klíčové kompetence? Tam jsou spíše ty komunikativní nebo sociální. Ale rozhodně to nejsou učebnice, které by přímo vedly k utváření klíčových kompetencí. Takže spíše Internet, Nápadník atp.

Učitel D: Co já čerpám, jsou to určitě učebnice, ale zde si zase můžeme vybírat. Takže v jednom ročníku nebereme vždy ty stejné, proto vybírám, co se mi hodí. Ale hlavně jsem zvyklá si mnoho dělat sama, například pracovní listy, kdy si navážu, co potřebuji. Já se učebnice držím jen proto, abych probrala to nutné, ale jinak si ostatní spíše vymýšlím sama.

Učitel A: Učebnice používám, ale myslím si, že k rozvoji klíčových kompetencí musí přistupovat učitel tvůrčím způsobem, tj. učitel si musí říct, k čemu je ta daná látka a k čemu by se to eventuálně hodilo navázat. Mnohdy je klíčovou kompetencí to, že žák splní vůbec úkol.

Učitel B: Kromě klasických učebnic využívám ve výuce hodně digitální výukové materiály, třeba z www.dumy.cz.

Učitel E: Klíčové kompetence v učebnicích také nevyhledávám, ale jak řekla kolegyně, často si dohledávám, ale že by se v učebnicích psalo, že s tímto učivem pojí tato kompetence, to tam rozhodně není.

Učitel A: Ano, na stránkách RVP jsou digitální zdroje, ty dумы.cz. Internet je všeho plný.

Q.7 „Řekněte nám prosím, nakolik se ztotožňujete s následujícími závěry výzkumu: Badatelé v USA se snažili zkoumat politické znalosti studentů středních škol a jejich zájem o politická témata v médiích. V rámci své práce navštěvovali jednu střední školu v USA a tamním studentům zadali úkol natočit video na politické téma (formou talk-show, jiné TV show apod.), přičemž sami na plánu vedoucím k natočení takového videa participovali minimálně. Ačkoli zainteresovaná třída studentů byla známá svou nepozorností a nezájmem ve vyučování, vznikla velice kvalitní videa a ukázalo se, že studenti mají znalosti o politice a při vhodné formě výuky mají i zájem o politická témata.“

Učitel B: Vnímám bych to tak, že i méně kvalitní skupinu dokáže zaujmout netradičně zadaný úkol. Mám s tím obdobné zkušenosti, takže bych s tím souhlasil.

Učitel A: Já jsem přesvědčená o tom, že když se najde něco, co ty děti zaujme, jsou schopné to pojímat velmi kreativně a jsou schopné s tím pracovat, a to i se zájmem. Otázka je, jestli nějaké části výuky jsme schopni takto zaktualizovat, případně zatraktivnit.

Učitel E: Souhlasím s tím, že vlastně mít nějaký prostor, i nad svoje možnosti, kde dokáží své schopnosti předvést; takže bych s tím také souhlasila.

Učitel C: Souhlasila bych s tím, protože když je hodně motivujete, ty děti potom mnoho věcí i baví. Já jsem se například jeden rok domluvila s kolegyní a kombinovaly jsme matematiku a přírodopis. Výsledkem těch příkladů třeba bylo, že pokud vyjde takový a takový výsledek, tak to číslo by mělo odpovídat velikosti veverky. Třeba jim takto vyšly dva metry a teď žáci měli posuzovat, jestli vůbec ten výsledek je možný, tj. jestli veverka může mít dva metry nebo jestli prase může mít tunu, a to vše si dále vyhledávali na internetu.

Učitel D: Já bych také souhlasila, protože si myslím, že motivace je důležitá a když je vhodná, tak i žáci, kteří nejsou Einsteini nebo nejsou tak dobří, dokáží se takto chytout a vytvoří někdy pěkné práce. A jak tady říkala kolegyně, já učím děti od první do páté třídy, kdy je všechny skutečně pozná, a tak se snažíme jít každý rok formou projektů a jejich bodování, hodnocení. A ty děti se snaží, i když jim to třeba nejde v hodinách, přesně to učivo, tak se snažím, aby i ti méně talentovaní se prostě vyšvihli v něčem jiném. Takže myslím, že je to o motivaci.

Skupina č. 2

Q.1 „Řekněte nám prosím, které formy výuky považujete pro žáky za nejvíce přínosné pro ně samotné. Tedy že tyto formy jim umožní, co nejvíce porozumět probírané látce, zaujmout je, případně motivovat k dalšímu zájmu.“

Učitel A: Frontální výuka má stále své místo, informace někde žáci vzít musí. Neudrží ale 45 minut pozornost, je nutné typy výuky míchat. Zejména projektová výuka je dobrá.

Učitel C: Učím fyziku. Zde jsou vhodné pokusy, jako doplnění frontální výuky.

Učitel A+B: Dále i videa jsou vhodná.

Učitel B: Na prvním stupni je to součástí hry a děti si pamatují informace zejména z videa.

Učitel A: Ale považuji je vlastně stále za frontální výuku.

Učitel B: Dobré jsou také „Miučka“ (pozn. MIUč+ Multimediální interaktivní učebnice, elektronické učebnice).

Učitel A: Souhlasím, je tu mnoho cvičení, která nejsou klasickou „nalejvárnou“. Například analýza textu.

Učitel C: Cvičení pro první a druhý stupeň se musí lišit, například s ohledem na pohyb dětí po třídě.

Q.2 „Řekněte nám prosím, které formy výuky považujete pro učitele za nejvíce přínosné pro ně samotné. Tedy že tyto formy jim umožní co nejlépe předat probíranou látku, porozumět jí, zaujmout je, případně motivovat k dalšímu zájmu.“

Učitel C: Opět frontální a experimentální.

Učitel B: Daltonské bloky. Máme je jednou za měsíc. Je to ale náročné pro učitele. Daltonské bloky jsou o tom, že studenti si určí sami, co budou dělat (např. kterým předmětem začnou). Přijdou mi vhodné pro opakování.

Učitel A: Záleží i na časové náročnosti.

Učitel B: Terénní výuka.

Učitel A: Souhlasím, například společenskovední semináře (exkurze, ale připravené, tj. podklady, následně závěrečnou zprávu). Příkladem je Osvětim, Terezín, Lidice v souvislosti s atentátem na Heydricha aj.

Q.3 „Řekněte nám prosím, zda souhlasíte s tímto tvrzením: „Hlubší zkoumání klíčových kompetencí vede k závěru, že nejde tolik o změnu obsahu vlastního učiva, ale spíše o způsob podání.“

Učitel B: Souhlasím. Je to o tom zaujmout žáky.

Učitel A+C: Souhlasí.

Q.4 „Řekněte nám prosím, co potřebují učitelé z hlediska klíčových kompetencí k tomu, aby mohli lépe vzdělávat. Zkrátka aby žáci obsahu učiva co nejlépe porozuměli.“

Učitel A: Metodiku, tj. znát vůbec KK a školský vzdělávací program.

Učitel C: U někoho to ani rozvíjet nejde.

Učitel A: Nesoustředím se vyloženě na konkrétní KK.

Učitel B: Také si „nefajfkuju“, které učím. Zahrnuji je do každé výuky.

Učitel C: Já ve fyzice na toto tolik prostoru nemám, pokud mám žáky připravit na přijímací zkoušky. Jsou vhodnější předměty než fyzika a matematika (výchova ke zdraví, etická výchova).

Učitel B: Souhlasím, času je málo. Na prvním stupni se ale dá výuka mezi předměty přesouvat.

Učitel A: V hodině informatiky se nyní rozvíjí spíše logické myšlení (například algoritmizace, líbí se mi Blockly, navíc máme Ozobota, který se skrze něj dá programovat a pohybuje se dle instrukcí), a méně práce se softwarem. Ten se naopak má učit v jiných přemetech. Například MS Word v ČJ, k tomu jsem ale skeptický.

Q.5 „Řekněte nám prosím, jaké klíčové kompetence potřebují učitelé k tomu, aby dokázali u žáků posilovat kritické myšlení.“

Učitel A: Samostatné kritické myšlení.

Učitel B: Sociální.

Učitel C: Personální.

Učitel A: To kritické myšlení se dá cvičit na třídění a zpracování dat. Těch je nyní mnoho. Dávám například studentům tři články a chci jejich kritické zhodnocení.

Učitel B: Problémem je zkratkovitost a nedostatečná funkční gramotnost. Pasivní čtení.

Učitel C: Již předem rezignuji.

Učitel A: Je to možná i tím, že dnes se většina informací nezískává skrze čtení. Jsou ale například velmi dobré kanály na Youtube. Například Martin Rota (kanály Vědecké kladivo a Naprosto retardovaný).

Q.6 „Řekněte nám prosím, jakým způsobem přispívají k utváření klíčových kompetencí učební materiály. Které byste doporučili? Jaké jsou jejich přednosti?“

Učitel A: Hlavně Miuč, elektronické učebnice. Jsou rozdílné materiály pro učitele i žáky.

Učitel B: My máme Taktik, také jsou dobře zpracované, obsahují videa.

Učitel A: I nové vydání Project v AJ obsahuje sebehodnocení.

Učitel B: I součástí Daltonskeho bloku je sebehodnocení. Na začátku jsem je nutila, dnes se již sebehodnotí dobře. Naučili se to.

Učitel A: Materiálů je mnoho, konkrétně do Dějepisu. ÚSTR například.

Učitel C: Využívám dumy.

Učitel B: Máme teď přístup do Fredo.cz, navíc skupiny učitelů na Facebooku.

Učitel C: My máme přístup do portálu Proškoly.cz

Učitel B: Jsou pro mě důležité ověřené materiály, šetří to čas.

Q.7 „Řekněte nám prosím, nakolik se ztotožňujete s následujícími závěry výzkumu: Badatelé v USA se snažili zkoumat politické znalosti studentů středních škol a jejich zájem o politická témata v médiích. V rámci své práce navštěvovali jednu střední školu v USA a tamním studentům zadali úkol natočit video na politické téma (formou talk-show, jiné TV show apod.), přičemž sami na plánu vedoucím k natočení takového videa participovali mi-

nimálně. Ačkoli zainteresovaná třída studentů byla známá svou nepozorností a nezájmem ve vyučování, vznikla velice kvalitní videa a ukázalo se, že studenti mají znalosti o politice a při vhodné formě výuky mají i zájem o politická témata.“

Učitel A: Je nutné studenty přesvědčit, že politika je pro ně důležitá. I na lokální úrovni, je to všude kolem nich. Je nutné je motivovat a musí mít vedení.

Učitel B: My máme školní parlament (pro 2. stupeň).

Učitel A: My jsme ze stejné školy. Kandidáti mají vystoupení, volí se dva zástupci.

Učitel B: Poté mají hlasovací lístky, je tam i komise. Parlament pořádá společenské akce, sportovní atp. Například i školní youtubery. Mohou navrhopvat změny ve škole.

Učitel C: U nás to funguje obdobně.

Učitel C: Pokud se vrátím ke článku, tak záleží na tématech. Souvisí to se stupněm, na kterém studují. Otázkou taky je, jak vytvářet skupiny (zvolí si sami, určit, jak?).

Učitel B+C: Další možností je nechat jedničkáře, ať si vyberou tým. Nebo rozdělit losem.

Učitel C: Někteří studenti raději zůstanou doma, než aby participovali. Děláme to jako školní práci, aby jim doma projekty nedělali rodiče.

Učitel A+B+C: Potřebovali bychom hlavně čas.

Učitel C: Nebo například tabulky KK pro vyplnění studenty.

Učitel B: Jestli to ale pochopí.

Učitel C: Pokud se začne již na prvním stupni a na dalším navážete, tak to problém nebude.

Učitel A+B: My máme dost vybavení, tablety aj.

Učitel C: My moc ne.

Skupina č. 3

Q.1 „Řekněte nám prosím, které formy výuky považujete pro žáky za nejvíce přínosné pro ně samotné. Tedy že tyto formy jim umožní co nejvíce porozumět probírané látce, zaujmout je, případně motivovat k dalšímu zájmu.“

Učitel A: Tak každému žákovi vyhovuje jiná forma. Obecně mají rádi skupinovou práci. Ale dost často je potřeba i frontální výuka nebo výklad. Ale skupina dává největší výsledky. Já bych souhlasil taky s tím zhodnocením a potom se vyjádří, jestli spolu jako se účastnili na té práci.

Učitel B: Já se asi s tímhle názorem ztotožním. S tím, že ale ta skupinová práce musí být dlouhodobě cvičená, aby přinesla ten pořádný efekt, protože to nejde čekat nějaké velké výsledky hned napoprvé s tím, že se rozdělí do skupiny.

Učitel C: Taky souhlasím se skupinovou výukou, která by měla být připravená od učitele v tom smyslu, aby tam dal příklady třeba standardizované, aby ty jednotlivé skupiny dostaly ty výsledky, které mají dostat a mohou zobecnit nějaká pravidla. Případně k té skupinové ještě nějaké heuristické metody, ať na něco sami přijdou.

Učitel D: Já souhlasím taky s tou skupinovou prací. V menších skupinách. Teoreticky je hlavně potřeba potom to s těmi žáky zhodnotit, aby to opravdu prožili až úplně do konce. Protože pokud jsou jen rozdělení do skupin, tak je to pro ně dobrý, ale tam potom u některých je problém, že se vezou s tou skupinou.

Q.2 „Řekněte nám prosím, které formy výuky považujete pro učitele za nejvíce přínosné pro ně samotné. Tedy že tyto formy jim umožní co nejlépe předat probíranou látku, porozumět jí, zaujmout je, případně motivovat k dalšímu zájmu.“

Učitel A: Tak asi záleží na předmětu výuky. A co se týká třeba matematiky, tak tam ta metoda profesora Hejného je založená na tom, že by měli sami žáci si na všechno přijít, učitel je pouze dohlížitel. Nevím, jestli to bude mít jako do budoucna využití i jinde v jiných předmětech.

Učitel B: Asi je to zase podobný, já myslím, že ta zkušenost je taková všeobecně stejná, ale možná ještě té frontální bych se taky nebál, když se bavíme o tom, jak učitel předá, nebo co pro něj je nejprínosnější, zejména v tom začátku a potom teda nevím, jestli je to nějaká forma práce, nebo kam ji zařadit, ale určitě otázka nějakých pokusů, řízených pokusů, i když to dělají teda žáci, tak ten učitel je vede a dojdou k tomu výsledku ve smysluplném čase.

Učitel C: Z hlediska toho, co je dobré pro učitele, myslím si, že frontální výuka v tom smyslu, že má učitel jistotu, že jim předal všechno a že doslechlo všeho a že v těch skupinách se k tomu třeba

nemuseli dopracovat, nebo některá skupina. A jinak pokud by ta práce ve skupinách byla dobře připravená a pak se nějak zhodnotila a nějak se to shrnulo, tak by to mohla být i práce ve skupinách.

Učitel D: Tak podle mě nejlepší je část frontální a část skupinová, kdy vlastně potom si vyzkoušíme to, co jsme se žákům snažili předat na té skupinové nebo na nějaké samostatné práci. Jestli to vůbec pochopili, jestli chápou, co se jim snažíme předat. Takže propojování různých forem. Co nejvíce ukázkové, co nejvíce, aby to i slyšeli, viděli i zkusili rovnou použít.

Q.3 „Řekněte nám prosím, zda souhlasíte s tímto tvrzením: „Hlubší zkoumání klíčových kompetencí vede k závěru, že nejde tolik o změnu obsahu vlastního učiva, ale spíše o způsob podání.“

Učitel A: Já bych s tím taky souhlasil. Nemyslím si, že by to nějak ovlivnilo to učivo. A i ta role toho učitele, jak k tomu přistupuje, nahlíží a co dělá, vlastně rozvíjí určité kompetence těch žáků. Tak aby mohli obkroužovat.

Učitel B: Já nevím, jestli s tím souhlasím úplně. Ono to k tomu tak jako navádí, když se budeme bavit tady o těch klíčových kompetencích a když teda tak jak nám dole bylo to podáváno, tak jako, že předávání znalostí je otázka výuky za doby Marie Terezie a teď teda jsou klíčové kompetence, které když na tom zapracujeme, tak se to změní, tak v tomhle tom kontextu asi by se s tím souhlasit dalo. Jako jasně, tohle je pravda, ale mě to připadá z té diskuze, že tady opravdu, když se zavádí klíčové kompetence. Tak mě to přijde, že se opravdu staví učitel do té podoby, že vlastně to on učil opravdu nějak za dob Marie Terezie, a teď, protože jsou klíčové kompetence, se bude učit jinak. Ale ono to tak není. Tady opravdu nejsou učitelé, kteří učí jak za dob Marie Terezie, ani nevím, jak se v té době učilo. Takže ten vyučující ty znalosti podle mě předává a předával různou formou, zajímavou formou, protože každý ten učitel asi vidí, jestli ty děti dávají či nedávají pozor, chce mít nějaký výsledek. A podle toho taky ten svůj projev a tu výuku jakýmsi způsobem řídí a organizuje. Nebo když ne všichni, tak určitě většina. A nemyslím si, že by teď náraz někdo objevil Ameriku s klíčovými kompetencemi, možná se to jenom jinak pojmenuje, ale ti lidi to dělali, dělají a dělat budou stejně, akorát se tomu neříkalo klíčové kompetence třeba před pár lety. Takže já s tímhle mám trochu problém, pokud vezmeme v kontextu, že tohle bylo za dob Marie Terezie, a teď, ale já si nemyslím, že u spousty lidí prostě díky tomu, že se začali zavádět v rámci RVP, ŠVP, začalo se mluvit o klíčových kompetencích a rozvoji klíčových kompetencí, že ti lidi by to nedělali předtím. Já si myslím, že to dělají, protože to je ta práce, to je ta činnost toho učitele.

Učitel C: Já s tím souhlasím. Myslím, že nezáleží na druhu učiva, ale na tom, jakým způsobem to předáme. A každá kompetence se dá napasovat na všelijaké učivo. Já ještě si myslím, že přece jenom jsou různé předměty a měly by být některé předměty podle mě více určeny k tomu, aby rozvíjely některé kompetence a některé míň, ne že by třeba matematika nemohla rozvíjet všechny kompetence, může, ale ta má směřovat k přijímačkám a u přijímaček nikoho nezajímá, jak zvládá nějaké kom-

petence, všichni si sednou a píšou test. Takže jsou dotazováni na učivo. Chce se po nás čistě učivo v matematice, takže by měla mít více ta matematika možnost probírat to učivo, protože pokud chci rozvíjet kompetence, abych na to měla více času.

Učitel D: Já s tím souhlasím, protože si myslím, že vždycky záleží na způsobu, jak se komunikuje, jak to předávat těm dětem. Pokud to umíme na to, že se v tom cítíme dobře. Předáváme to i nějakou zábavnou formou, snažíme se to s nima rozvíjet, tak je to úplně o něčem jiném, než když přijdu a jenom to stroze řeknu. Někakou větu a oni se na mě budou koukat, že tomu stejně neporozuměli, protože jsem k nim třeba i otočená zády, takže nerozvíjím ty kompetence. Takže vždy záleží na způsobu.

Q.4 „Řekněte nám prosím, co potřebují učitelé z hlediska klíčových kompetencí k tomu, aby mohli lépe vzdělávat. Zkrátka aby žáci obsahu učiva co nejlépe porozuměli.“

Učitel A: Tak učitel by potřeboval asi dostatek času, který nemá, a potom žáky, kteří jsou ochotni to přijímat. Takže když se s tím srovná, tak pak to jde.

Učitel B: No tak já k tomu dodám asi, že by ten učitel potřeboval rodiče, se kterými se domluví, kteří budou podporovat vzdělávání svých dětí. Je potřeba, aby tím pádem by měl i ty žáky, kteří by o to zájem měli, a to je to, co by mu stačilo asi. Potom má dost elánu a chuti dělat nové věci a zkoušet. Nápadníkům se samozřejmě nebráním, to je jasný. Každý dobrý nápad, když ten člověk dostane, tak je to jenom plus.

Učitel C: Tak já myslím, že na škodu není nějaká inspirace v podobně různých brožur, ve kterých by byly nápady na rozvíjení klíčových kompetencí, nějaké aktivity, aby se pro žáky neopakovaly.

Učitel D: Já souhlasím s tím, že by měl být nějaký „nápadník“ protože rozvíjet klíčové kompetence v nějakém předmětu, třeba v té matematice, je dost složité. Zabírá to spoustu času jak na přípravu, tak samozřejmě i v té hodině, kdy mám probrat mnohem více látky, než když si to třeba srovnám v praktických činnostech, kdy můžu rozvíjet mnohem více, protože mají hodnotit sebe navzájem, ostatní. Takže tam je problém s tím a taky ten čas na tu přípravu no.

Q.5 „Řekněte nám prosím, jaké klíčové kompetence potřebují učitelé k tomu, aby dokázali u žáků posilovat kritické myšlení.“

Učitel A: Učitel potřebuje hlavně taky tu podporu nebo tu spolupráci s rodiči, jak už bylo řečeno v minulé otázce, protože pokud tam mají požadavky a zájmy jiné, než na co to dítě má, tak pak se těžko ten žák vlastně ztotožní s tím, že má nějak kriticky zhodnotit sám sebe, nebo se dívat na nějaké ty postoje.

Učitel B: Já myslím, že tady bylo řečeno už všechno. Možná bych z toho vyňal jednu věc, je to kompetence „myšlení v evropských globálních souvislostech“. I když, kdo ví.

Učitel C: Tak potřebuje určitě komunikativní kompetence. A nějaké občanské, aby měl potřebu ty žáky k tomu třeba vést, nebo zodpovědnost.

Učitel D: Já mám problém s tím, co vlastně všechno jsou ty klíčové kompetence, já nevím, jestli si to všichni pamatujete. Potřebuje určitě komunikativní, aby to dokázal těm žákům předat, aby je dokázal vést k tomu, proč to mají ti žáci rozvíjet. Určitě asi sociální, personální a tu občanskou, aby opravdu dokázal žákům předat, proč mají to kritické myšlení rozvíjet, předávat jim různé situace z jejich běžného života typu: něco se stane, co budeme dělat.

Q.6 „Řekněte nám prosím, jakým způsobem přispívají k utváření klíčových kompetencí učební materiály. Které byste doporučili? Jaké jsou jejich přednosti?“

Učitel A: Taký si myslím, že nějaké ty materiály jako učebnice už tolik „nefrčí“. My v matematice používáme učebnici jenom jako na doma, aby si mohli eventuálně v době nemoci, nebo když potřebují něco dovysvětlit. Spíše pracovní sešity, pracovní listy, sami vytvářejí příklady. Jiné to je v pracovních činnostech, tam vlastně se učebnice vůbec nepoužívají a ten výukový materiál se hledá kde se dá a kombinuje z těch různých nápadů, co se dají na internetu najít.

Učitel B: No tak já si myslím, že tady je to otázka toho každého předmětu. A pak je to otázka. Já nevím, to je v každém předmětu. Máte učebnici, máte sbírky, máte prostě spoustu dalších materiálů, které můžete využít, internetové zdroje, a nevím co všechno. A je to o tom učiteli, který si vybere z těch materiálů, co má nějaké doporučení obecné. Já nevím. To ze mě asi nedostanete. Je to o tom člověku, je to učitel, on má tu třídu, zná ty děti. A ví, co jim chce předat, a měl by taky vědět, nebo se minimálně zamýšlet, jak jim to předá, pomocí čeho jim to předá a co pro něj je efektivní, a co není efektivní. Někaké univerzální doporučení. Tak já učím matematiku, takže hodně pracuji s učebnicí, se sbírkou, používám obrázky nějakých zajímavých prezentací, různé internetové zdroje, odkazy na zajímavé věci, které mi tu výuku podpoří.

Učitel C: Já myslím, že učebnice žádné kompetence sama nerozvine, že potřebuje třeba na to učivo právě vymyslet nějakou metodu, jak se to žákům jednak předá a jak se to potom zpracuje a jak se to zhodnotí. Takže si myslím, že ta učebnice pro učitele stačí, pokud on zná nějaké další metody, možnosti, má to s tím učivem už dělat a případně si něco vyhledat na internetu.

Učitel D: Souhlasí, co tady bylo řečeno, že záleží na každém předmětu, kde to je něco jiného, a tak jak říkal respondent C, sama učebnice nějaké kompetence, dalo by se říct, nerozvíjí. Rozvíjí jen nějaké trošku myšlení. Popřípadě využití některých příkladů v praxi a pokud si to žák trošku jinak přebere, tak už je to problém. Takže opravdu záleží i na učiteli, kde konkrétně si vezme příklady a jak to bude rozvíjet dál tou formou.

Q.7 „Řekněte nám prosím, nakolik se ztotožňujete s následujícími závěry výzkumu: Badatelé v USA se snažili zkoumat politické znalosti studentů středních škol a jejich zájem o politická témata v médiích. V rámci své práce navštěvovali jednu střední školu v USA a tamním studentům zadali úkol natočit video na politické téma (formou talk-show, jiné TV show apod.), přičemž sami na plánu vedoucím k natočení takového videa participovali minimálně. Ačkoli zainteresovaná třída studentů byla známá svou nepozorností a nezájmem ve vyučování, vznikla velice kvalitní videa a ukázalo se, že studenti mají znalosti o politice a při vhodné formě výuky mají i zájem o politická témata.“

Učitel A: Já se taky ztotožňuji s tím, že žáky baví mnohem více dělat to, co chtějí, a tvořit i manuálně. Přesto máme s tím na škole zkušenosti, třeba když máme projektový den, tak poslední témata byla, co ty žáky opravdu zajímá a víceméně si to sami organizují oni, než aby dostali přesně, co mají dělat.

Učitel B: Já se s tím klidně můžu v této budově ztotožnit, ale ano, když ty děti se na tom sami podílí, když je to něco nového, co ještě nikdo nedělal, o to je to zábavnější pro ně, zajímavější, možná se více snaží, to ano, ale jestli je to, tedy podle mě to bylo o tom, že zkoumaly, jestli zajímají se o politiku, nebo jestli ne, a oni pomocí tohodle zjistili, že se teda zajímají. Víc k tomu neřeknu.

Učitel C: Jestliže jsou to jejich závěry, tak se s nimi nemám moc co ztotožňovat, protože oni přišli na to, že to zpracovali ti žáci dobře. Každopádně jsou to žáci jinde, mimo Evropu, takže asi nejsou úplně stejní jako naši žáci, třeba v naší republice, a možná měli předtím nějaké dobré instrukce. Takže to uměli takhle zpracovat, takže nevím, jestli by to tak uměli naši žáci. Každopádně je to možnost, kterou by udělat třeba mohli, ale muselo by se počítat taky s tím, že z toho vyjdou ne vždy výsledky nějaké kvalitní.

Učitel D: Z části se ztotožňuji, že záleží na formě a výuce, že pokud dáme dětem možnost vytvořit něco nového, co ještě nikdo tam nevytvořil. Tak se opravdu víc do toho zapojí, bude tam pro ně něco nové a budou to chtít ukázat jakoby všem lidem. Co se týká politiky a tak, teď byly třeba volby, a tak jsem slyšela od spousty žáků, protože to mají z domu, rodinou ovlivnění, že řešili, koho by volili, kdyby mohli a tak. A opravdu záleží na tom, do jaké formy ty žáky nadchneme, jestli mají možnost něco vytvořit. Protože pokud je to takové, že to je jejich volba, tak se do toho více opřou, více se do toho vloží. Než když si to řekneme, ano, teď budeme tvořit nějaký projekt a máte to všichni povinně.

Skupina č. 4

Q.1 „Řekněte nám prosím, které formy výuky považujete pro žáky za nejvíce přínosné pro ně samotné. Tedy že tyto formy jim umožní co nejvíce porozumět probírané látce, zaujmout je, případně motivovat k dalšímu zájmu.“

Učitel A: Pro mě je nejvíce přínosné, když pracují samostatně, nikoliv ve skupince, protože v té skupince mají tendenci rušit a odvádět pozornost od daného tématu. A většinou se zapojí jen ti aktivní žáci, naopak ti, kteří nejsou tak aktivní, tak na tom úkolu třeba vůbec nepracují. Proto je pro mě ideální, když jim dám nějaký samostatný úkol, kde mají pracovní postup. Například třeba v zeměpise mají úkol, jak najít určitá slepá místa na mapě, že si můžou otevřít nějakou pomocnou mapu v druhém okně a podle toho mají postupovat podle toho plánu. Tak si to procvičí všichni a mně je zaručeno, že je to pro ně přínosné.

Učitel B: Já zase spíše propaguji tu formu, že se střídá samostatná práce ve skupině. Samozřejmě záleží na předmětu a vůbec na náplni té hodiny, ale velmi často se mi stává, že v rámci té skupinové práce dostanou šanci i ti slabší žáci, kteří v podstatě jsou jakoby podporováni těmi silnějšími a v případě, že mají nějaké potíže, tak jim právě ti spolužáci pomůžou. A jinak se nejvíce osvědčuje to, když si žáci to učivo sami osahají a informace si taky hledají sami ať už je to v rámci skupiny, nebo samostatné práce. Ale většinou ta práce s těmi informacemi, kdy oni vlastně si musí jednak zjišťovat a hledat a potom si musí zpracovávat, tak to je pro ně nejvíce ideální.

Učitel C: Já učím matematiku na druhém stupni, takže skupinová práce mi absolutně nevyhovuje, protože tam skupinová práce – nevím. Akorát v té finanční matematice, nebo v něčem, když se diskutuje, ale jinak to je vyloženě práce jednotlivce a on se musí ukázat. Já mám výklad, oni zpátky na tabuli počítají, takže skupinová práce mně absolutně nevyhovuje.

Učitel D: Tak mně nejvíce vyhovuje, když ty formy práce hodně střídám. A vyhovuje to i dětem, že s jednou tou formou nepracujeme déle než nějakých patnáct minut. Protože pak už vždycky přijde nějaká únava a už prostě aktivita odpadá. Takže my hodně střídáme i tu klasickou frontální výuku, kdy já něco vysvětluji a prostě vyvolávám, ptám se a oni poslouchají. Samostatně pak pracují, doplňují pracovní listy. Zavádíme hodně na naší škole tu skupinovou práci. Já jsem se to docela i do matematiky naučila tam jakoby nějak namontovat a když se to dobře podaří, tak děti to hodně baví a chtějí to po mně. Hodně často si objednávají nějaké takové jako hry. Jakože počítají příklady, ale jmenuje se to Bingo. Takže ty výsledky tak nějak jakože formou hry zpracováváme. Jak jsou zvyklí z toho prvního stupně, tak na tom druhém to po mně pořád ještě chtějí. No a třeba i práci ve dvojici nebo nějaké menší skupině taky vlastně zařazujeme, protože, když je ta skupina zase větší, tak už je to tam jako spíše o té organizaci práce a domluvě a už možná to učivo jde stranou. No, takže to je tak všechno.

Q.2 „Řekněte nám prosím, které formy výuky považujete pro učitele za nejvíce přínosné pro ně samotné. Tedy že tyto formy jim umožní co nejlépe předat probíranou látku, porozumět jí, zaujmout je, případně motivovat k dalšímu zájmu.“

Učitel A: Pro mě jako pro učitele je asi nejjednodušší frontální výuka, ale nedává mi žádnou zpětnou vazbu. Takže vždycky, když chci zpětnou vazbu, tak ten kontakt s tím žákem. Takže nějaká

výměna názorů s tím žákem, nějaká debata. To pro mě je asi nejpřínosnější, když cítím od těch žáků, že se mě na něco ptají, že mě doplňují, když jim dávám ty otázky. Že jsme spolu v kontaktu a že vlastně v té hodině jsou přítomní. Takže to je pro mě asi nejpříjemnější, když je frontální výuka spojena s tím kontaktem s tím žákem a je tam ta odezva.

Učitel B: Já určitě souhlasím tady s kolegyní. V podstatě pro mě jako pro pedagoga přínos té skupinové práce, ale samozřejmě ta frontální výuka má také něco do sebe, ale je to přesně o tom, že žáci se jakoby naučí díky té skupinové práci sami přemýšlet. V podstatě jsou schopní vykonávat ty úkoly sami, nebo jsou k tomu spíš jakoby nuceni a funguje tam taková ta určitá výpomoc v rámci těch spolužáků, taková ta peer to peer spolupráce, kdy jeden nerozumí, spolužák vysvětlí a funguje to líp, než kdyby přišel učitel a v podstatě to v těch svých poučkách těm žákům nějak předal, takže mně určitě hodně vyhovuje skupinová práce.

Učitel C: Mně teda vyhovuje frontální výuka a forma ještě samostatné práce. To je takové oživení té hodiny, děti to rády dělají. Oni jsou hodnoceni i ti deváťáci. Oni jsou hodnoceni určitými tečkami, za které pak dostávají známky, dělají to strašně rádi, a i takoví ti, co mají normálně pětky na písemkách, tak tady těmi samostatnými pracemi do geometrie a tak, oni jsou schopni si vlastně zlepšit tu známku. Takže ta frontální práce tady s tou samostatnou prací mně vyhovuje nejvíc a baví mě.

Učitel D: Já jsem nebyla zvyklá na tu skupinovou práci a naše škola se na to hodně zaměřuje. Máme školení a zkušenější učitelé nás to učí. A mně to teda ze začátku jako vůbec nepřišlo zvláštní, až pak mě to docela zaujalo a pro mě samotnou, když třeba tu matematiku učím deset let, tak žáci náhodně vždycky sami přijdou a pro mě je to zábavné a inspirativní. Protože taková ta klasická, kdy já vysvětluju a já mluvím, tak už to prostě po těch letech začíná být takový stejný. Takže mě zaujala hodně ta skupinová práce, ale vyhovuje mi, když se to střídá.

Q.3 „Řekněte nám prosím, zda souhlasíte s tímto tvrzením: „Hlubší zkoumání klíčových kompetencí vede k závěru, že nejde tolik o změnu obsahu vlastního učiva, ale spíše o způsob podání.“

Učitel A: Já souhlasím.

Učitel B: Souhlasím.

Učitel C: Taky souhlasím.

Učitel D: Já jsem myslela, že to má vycházet od těch žáků ty kompetence. Jestli oni jsou kompetentní v těch oblastech, a ne ten učitel. Já jsem to asi úplně jako nepochopila.

Q.4 „Řekněte nám prosím, co potřebují učitelé z hlediska klíčových kompetencí k tomu, aby mohli lépe vzdělávat. Zkrátka aby žáci obsahu učiva co nejlépe porozuměli.“

Učitel A: Když mají povinnost splnit nějaký ten plán vzdělávací, tak možná kdyby těch informací bylo méně, tak by se daly lépe probrat a daly by se tam více aplikovat právě ty klíčové kompetence. Protože já jsem trochu stresovaná tím, že musím během měsíce září, během měsíce října probrat nějakou kapitolu, která je pro ně strašně těžká a já to vidím, že je těžká, ale prostě musím to probrat. Tak tam prostě není ten prostor na zpestření právě nějakými jinými prvky, aby se ty klíčové kompetence rozvíjely. Takže já opravdu jedu frontální výuku, pro cvičení atd. už tam není prostor na to jít třeba na ty počítače, zpestřit si to, procvičit si slepé mapy. Není tam prostor třeba jen pro to si jen povykládat o tom tématu, co je zajímavé o tom tématu. Je to prostě hodně hektické si myslím. Takže asi možná rozvolnit učivo, nebo snížit to množství informací v naukových předmětech, za mě. Myslím si, že toho mají celkem dost na to, co musí zvládnout v šestém, sedmém, osmém, devátém ročníku. A těch informací je hodně, myslím si, že si v budoucnu stejně nezapamatuji všechny.

Učitel B: Já teda absolutně souhlasím, protože koukám, že kolegyně asi učí zeměpis. Já teda naprosto souhlasím, protože ten objem toho učiva je naprosto šílený a myslím si, že na to, že se to omílá ve více ročnících a potom se na to navazuje ve středních školách, které by měly rozšiřovat, ale mnohdy to je spíše tak, že střední školy, tam chodí žáci samozřejmě z různých škol a ta úroveň těch znalostí je různá. Tak se velmi často začíná úplně od začátku. A ty děti v podstatě přijdou k tomu jednomu tématu několikrát. Takže si myslím, že na té základní škole, kdyby se ten obsah toho učiva trochu zredukoval a potom se rozvíjel, nebo zase nějak prohluboval, tak na té střední škole, kdyby se to nějak sladilo, to vzdělávání na základních a středních školách. Tím by odpadlo právě to velké množství toho učiva a dalo by se lépe pracovat, nebo nějakým způsobem rozvíjet ty klíčové kompetence právě na těch interaktivnějších metodách a aktivizujících metodách. Takže myslím si, že nejde ani tak o materiály, ale o ten čas, který jako každému chybí v té škole.

Učitel C: Tuhle otázku si já dávám každý rok, když začínám lomené výrazy a říkám si: kolik těchhle lidí ty lomené výrazy bude potřebovat v životě. Já teda plně souhlasím s tím, co tady dámy říkají, ale ještě musím říct, že já nevím, jak je to na ostatních školách, ale my máme třeba dvě počítačové učebny, kde se vlastně učí informatika, a tam vůbec není prostor, že bych se já třeba dostala, že bych s nimi mohla dělat třeba statistiku na počítačích. Vůbec nemám šanci se tam dostat.

Učitel D: Já bych asi potřeboval více takových učebních materiálů, kde už počítají s tou diferencovanou výukou a už ke každé kapitole je tam to rozdělení na základní učivo. Na takové ty problémové úkoly, prostě zajímavější, pro ty nadanější žáky. Plus nějaký zlatý standard. Takových učebnic nebo pracovních sešitů prostě je málo, třeba do té matiky nachystaných. A když už je ten učitel objeví, tak mu to teda výrazně ulehčí tu práci, protože může pořád dělat tu diferenciaci a taky nějaké právě ty zábavné věci, protože já abych všechny ty hry a příklady vymýšlela sama, to je jako náročné a na tom prvním stupni si pořád všichni hrají atd. Já mám pocit, že vždycky ty učebnice, když máte učeb-

nici pro druhý stupeň, tak tomu rozumí tak dítě ze střední. Když máte učebnici pro střední školu, tak tomu rozumí dítě, co už je na vysoké. Že je to trochu připravené vždycky pro nějaké jako kdyby starší děti.

Q.5 „Řekněte nám prosím, jaké klíčové kompetence potřebují učitelé k tomu, aby dokázali u žáků posilovat kritické myšlení.“

Učitel A: Já asi souhlasím, když prostě tu kompetenci nemám, tak ji asi nemůžu ani předat.

Učitel B: Mně spíše to napadá tak, že abych mohla rozvíjet to kritické myšlení. Nebo podle mě do toho kritického myšlení musí být zapojeny všechny ty klíčové kompetence, které na základní škole mají být rozvíjeny u těch žáků. Protože v podstatě kritické myšlení je tak komplexní, že ten žák by měl u sebe rozvíjet, nebo už by měl mít rozvinuté ty kompetence sociální, personální. Musí mluvit před těmi žáky, musí nějakým způsobem debatovat, třeba při řešení nějakého toho problémového úkolu. Kompetence občanské. No tak musí mít nějaký trochu přehled, aby vůbec mohl kritické myšlení jako použít, takže podle mě asi nejde říct, že nějaká kompetence není z pohledu kritického myšlení jako důležitá, že bychom jí mohli úplně vynechat. To si nemyslím. Záleží spíš asi na tématu a na tom, jak se to kritické myšlení uchopí, v jakém předmětu, ale myslím si, že by nějaká kompetence při kritickém myšlení se dala jako vypustit.

Učitel C: Já asi nejsem schopna se vůbec vyjádřit tady k tomu. Já nevím, to je divná otázka. Když neumím učit, tak tam prostě nemám co dělat.

Učitel D: Tak já si myslím, že když učitel nějakou kompetenci sám o sobě vůbec nemá, tak ji nepředá a nikdy nikoho nic nenaučí.

Q.6 „Řekněte nám prosím, jakým způsobem přispívají k utváření klíčových kompetencí učební materiály. Které byste doporučili? Jaké jsou jejich přednosti?“

Učitel A: Tak asi máme štěstí, že na škole máme celkem dobře vybavenou tu školu. Jednak v každé učebně je dataprojektor, vizualizer. Máme tam počítačovou učebnu, která není zdaleka plná. Jsou tam jenom kroužky nebo hodiny informatiky, jinak tam vlastně nic není. Takže ten přístup k těm moderním technologiím tam máme dobrý, ale zase narážím na ten čas. Takže můžu vám říct, že i když ta technika tam je, tak i přesto to člověk stejně nestihne tak často, jak by si představoval. Takže nejde si tam vymýšlet ty alternativní způsoby. Jestli můžu doporučit, mám teďka učebnice Nové školy od nakladatelství Nová škola. A tam jsou takové celkem dost dobré aktivizační prvky, že tam je právě: něco udělej, porovnej, najdi ve školním atlase, anebo spolupráce mezi předměty. Takže tohle se mi líbí, že ta učebnice je obrázková, není tam tolik informací, což mi přijde teď, že jich vídávám málo, ale musím si na to zvyknout, že to je lepší, má tam tady tyhle aktivizační prvky. A pak jestli můžu doporučit, tak najít si třeba ke každému předmětu nějakou knížku. Já jsem tam ve starých

knihách našla zrovna Hrátky se zeměpisem. Což je sice malá brožurka, ale co jedna stránka, to jedna hra do zeměpisu. A je to jako starý, ale baví je to ty děti, protože je to různé, je tam slepá mapa, je tam křížovka, je tam hra, najdi chyby v mapách, což dneska v době internetu na takové věci člověk nenarazí. A musela bych hodiny strávit u internetu. Takže najít si nějaký dobrý věrohodný zdroj, který mi bude vyhovovat vždycky.

Učitel B: Ono to bude asi hodně spojené s tou technikou v té škole. Pokud by byl v každé třídě počítač a projektor, tak potom budou samozřejmě ideální multimediální materiály, které se dají promítnout a žáci si nebudou nic kupovat, nic kopírovat a dá se s tím pracovat i v hodině. Ale pokud by šlo třeba o učebnice nebo pracovní sešity, tak si myslím, že musí dojít k nějaké té i revizi učebních materiálů z toho pohledu, aby třeba i tomu učiteli bylo jasné, že v tomhle tom cvičení, v tomhle úkolu se rozvíjejí tyhle ty kompetence. Protože velmi často my si to jako můžeme uvědomit, ale někdy rozvíjíme ty kompetence, aniž by nás to jako napadlo. Že třeba by bylo fajn, kdyby bylo cvičení, byl úkol v té učebnici a tam prostě byla značka. Třeba KO – kompetence občanské. Jenom takhle pro toho učitele a jenom už prostě vezme tu učebnici a vidí.

Učitel C: Jak tady říkala kolegyně, že jí chybí různé pracovní sešity atd., tak já bych řekla, že tady těch věcí není moc. Ale oni třeba jsou ty věci. Ale to se nedá nakoupit pro ty třídy, tak aby ti žáci s tím mohli normálně pracovat. Člověk má třeba jednu, tak že využívá z toho různé věci. Takže si myslím, že nějaké metodiky, kde by bylo na příkladech ukázáno v takových těch zábavných formách, v takových těch problémových příkladech, že to by jako bylo vhodné.

Učitel D: Já si myslím taky, že třeba ty zastaralé učebnice, co my máme doma, třeba těch dvacet let. Jakože mně nepomáhají, a naopak třeba pracovní sešity, co si žáci zaplatí sami a které teda jakoby vyberu já, jsou právě diferencované, tak ty mi zase pomáhají. Prostě to je materiál, kde já vyberu pro každého žáka, co on potřebuje a můžu učit na více úrovních. Prostě aby ten základ nebylo něco problémového, protože při tom základu se ty chytré děti prostě nudí. Ale to si ty děti musí platit samy, to jim škola nic takového neposkytne.

Q.7 „Řekněte nám prosím, nakolik se ztotožňujete s následujícími závěry výzkumu: Badatelé v USA se snažili zkoumat politické znalosti studentů středních škol a jejich zájem o politická témata v médiích. V rámci své práce navštěvovali jednu střední školu v USA a tamním studentům zadali úkol natočit video na politické téma (formou talk-show, jiné TV show apod.), přičemž sami na plánu vedoucím k natočení takového videa participovali minimálně. Ačkoli zainteresovaná třída studentů byla známá svou nepozorností a nezájmem ve vyučování, vznikla velice kvalitní videa a ukázalo se, že studenti mají znalosti o politice a při vhodné formě výuky mají i zájem o politická témata.“

Učitel A: Musí si na to taky zvyknout, že se to v té škole děje. Že pokud jsou zvyklí, že na té škole probíhá frontální výuka ve většině případů, že se tam de facto nic neděje, tak jsou pak překvapení, když přijde nějaký projekt, kde se mají zapojit. Třeba i mimo hodiny, má to být mimoškolní projekt.

Když najednou člověk přijde s projekty a mají něco odevzdávat, tak jsou taky překvapení. Vlastně neví ani, jak takový projekt zpracovat. Takže ten učitel často narazí a musí si je vychovat i v tom směru, jak takový projekt zpracovat a jak při něm postupovat.

Učitel B: Já si myslím, že tohle je v podstatě síla toho projektového vyučování, protože v projektovém vyučování si každý ten žák, ať už je dobrý v čemkoliv, tak si najde to svoje a tam se právě dají pěkně rozdělit ty role, že tam někdo bude obstarávat tu techniku. Že nemá takové znalosti, ale zase najde to svoje místo v rámci toho kolektivu v nějaké jiné činnosti, a proto si myslím, že bytřeba ten žák drží kameru a natáčí video, tak pořád vnímá, co se tam děje. Takže i ti slabší se tam uplatní a to téma, které zpracovávají, pořád omílají. Musí samozřejmě zjišťovat souvislosti atd., takže je to pořád něco jiného, než když jim někdo hustí ty informace pořád do hlavy a jim tam možná něco zůstane a možná taky nezůstane, a protože si to právě trochu osahají, musí se do toho trochu víc zapojit. A podle mě to je kouzlo prostě toho projektového vyučování.

Učitel C: Mě vždycky překvapí, když je státní svátek a já se zeptám, co je za svátek a nikdo to neví. To mě jako překvapí. Ale to všechno vychází podle mě z rodiny. Politické názory a tahle osvěta jako všechno vychází z rodiny. U nás teda určitě v každé třídě se vždycky se najdou někteří, kteří nepojedou nikam, nebudou nic dělat. Ale to vždycky je o třídě. Je to o těch třídách, protože já mám čtvrtým rokem jako třídní třídu, kde mám 23 dětí, kde mám čtrnáct vyznamenání, ale z nich nedostanete nic. Já mám osm holek, já jsem je neslyšela promluvit deset vět za ty čtyři roky. Oni nebudou mluvit a nebudou mluvit s nikým. Oni chodí do školy, oni se to naučí, mají samé jedničky.

Učitel D: Já si myslím, že pro každou tu třídu, pro každý ten kolektiv lze najít takovou formu výuky, aby jim to co nejvíc vyhovovalo, takže já věřím tomu, že když pro nějakou třídu z toho příběhu vymysleli, že budou točit to video a zrovna to byl ten typ, že to tam sedlo, tak jim to určitě mohlo hrozně pomoci. A já se hodně dětí ptám, jakou formu práce oni mají nejradši, a nechám si to prostě vypsát a snažím se to přizpůsobit.

Skupina č. 5

Q.1 „Řekněte nám prosím, které formy výuky považujete pro žáky za nejvíce přínosné pro ně samotné. Tedy že tyto formy jim umožní co nejvíce porozumět probírané látce, zaujmout je, případně motivovat k dalšímu zájmu.“

Učitel A: Já si myslím, že i každému žákovi vyhovuje něco jiného. Některý žák má rád skupinovou práci, diskuzi. Někdo má rád prostě, když i ten učitel napřed učivo vysvětlí a on pak na tom sám pracuje. Takže já si myslím, že ideální je střídat prostě co nejvíc forem výuky. A aby každý žák si tam mohl najít to svoje. Řekla bych, že nejde prostě globálně říct: „tahle forma výuky vyhovuje všem žákům stejně.“

Učitel B: Naprostou souhlasím.

Učitel C: Myslím, že je to naprosto přesně řečený, protože každý dítě je individuální a my bychom měli k němu individuálně přistupovat.

Učitel D: Já mám akorát zkušenost takovou, že pokud si to dítě samo dojde k nějakému poznání, takže to zůstane v té hlavě podstatně dýl, nebo možná i napořád, takže bych řekla, že třeba, líbí se mi skupinová práce. Kde si navzájem ty děti pomáhají a líbí se mi práce, kde třeba oni sami řeknou, proč na to přišli, co tam bylo a toto mi přijde, že nejlepší forma na to, aby je to motivovalo a aby jim to v těch hlavách zůstalo. Úplně nejhorší mi přijde, když přijdu jakoby před tabuli, teď něco řeknu, a teď vy to po mě jakoby vnímejte, chápejte. To mi přijde jako špatně. Také kreativní činnost, hodně kreativní činnost mi přijde teďka. To je všechno.

Q.2 „Řekněte nám prosím, které formy výuky považujete pro učitele za nejvíce přínosné pro ně samotné. Tedy že tyto formy jim umožní co nejlépe předat probíranou látku, porozumět jí, zaujmout je, případně motivovat k dalšímu zájmu.“

Učitel A: Já řeknu možná takovou trošku hloupost, že třeba jako učitel nemám ráda takové ty gumovací pera, protože navážu právě na tu chybu, že děti hodně často si tu chybu prostě vygumují, napíší si tam to správně a pak vlastně neví, kde tu chybu udělali. Takže si myslím, že i taková ta metoda práce s tou chybou, že to dítě ať si tam tu chybu nechá. Naopak, já jim vždycky říkám: udělej si tam ještě vykřičník, aby si ty děti naučily tu chybu prostě hledat, naučily se s ní pracovat. Takže i tady tu metodu využívám, a ještě bych chtěla říct metody učitele. Já mám po sobě tři šesté třídy z matematiky. Mám je hned po sobě. Druhou třetí, čtvrtou vyučovací hodinu a nepamatuju se, kdybych tyto tři hodiny ve všech šestkách, tak učila stejně v každé té jednotlivé třídě. Takže já si myslím, že i každý učitel, který tu třídu pozná, tak prostě velice rychle zjistí, že metoda, která funguje v jedné třídě, nebude fungovat ve druhé a ve třetí. Takže ať mi řeknou, ty to máš dobré. Ty máš paralelky, tak každá hodina vypadá jinak.

Učitel B: Takže pokud už mám děti, které umí pracovat třeba v těch skupinkách. Tak pak asi opravdu začít tou skupinovou. Vyvodit nějaké, já nevím, poučky nebo něco, co by si pak zapamatovat měly, ale pokud nejsou zvyklé, tak je to docela problém. Jo záleží na tom, kdy vlastně to dítě s tou skupinovou ve dvojicích vlastně u těch malých se začne pracovat, kdy může začít vyhledávat. Nevím. Já ještě teda používám, když si kontrolujeme potom zelenou pastelku, nebo děti a chci, aby si to opravovaly zeleně, aby doma rodiče věděli, kde udělaly chybu a kde neudělaly. Taky se nám to osvědčuje, ale doma bohužel maminky používají gumovací pera. Stalo se mně už několikrát, že mi poslali upravený sešit, nesouhlasili s hodnocením, vygumovali, doma opravili, že jsem se spletla já. No a když jsem klekla na dítě, tak dítě řeklo, že to maminka udělala a donutila tu dceru říct, že jako jsem udělala tu chybu já, protože se báli tatínka. Takže gumování je průšvih.

Učitel C: Já si myslím, že záleží hodně na přístupu jednotlivých paní učitelek co se tohodle týče, protože někdo má svoje nějaký osvědčený věci, jiná má svý věci, což taky preferuje ve svém vyučování, že jo, a tím pádem děcka jsou i navyklý na nějaký styl, když trávím většinu času s paní učitelkou výuky a potom jsou někdy i překvapení, že to někde funguje i jinak, a právě třeba já taky jsem hodně kreativní, takže se snažím k děckám přistupovat hodně kreativně, a co se týče skupinek, nebo tím, že učím výtvarku a počítače, tak takový různý výtvarný akce a takovýchle věci, takže chci, aby se učily děcka mezi sebou různě spolupracovat a pomáhat si nebo být nápomocný, nebo využívat i znalostí, aktivit někoho druhého ke svým činnostem. Ale myslím si, že je to taky v podstatě takový docela individuální. No já abych třeba na ty gumovací pera, že třeba já jsem tady toto taky rovnou už od první třídy, co jsem měla svoje děcka, taky zarazila, ale hodně jsem narážela na rodiče. Tedy co se tohoto týče, že rodiče prostě neuznávali to, že děcka mají třeba ty slova nebo věty v závorkách a jim se to nelíbilo. Že prostě pro ně bylo lepší mít vygumovaný radši a čistej jakoby sešit a prostě, ale já jsem toho názoru, že děcka, když nepracují s chybou a nevidí to tam, tak jí příště udělají stejně znovu. A právě mě to docela zarazilo, u kolika rodičů jsem narazila a teďka dostali třeba jiného pana učitele. Ten na to není takovej striktní jak já. A celá třída má najednou gumovací pera.

Učitel D: Tohleto co zaznělo určitě. Já mám ještě u sebe takovou věc, že naučit děti, že když udělají chybu, tak že se nic neděje, že to vlastně není žádná ostuda, a naopak umět s tou chybou pracovat. Vztít jí jakože to je super, protože teď se něco dozvím, co jsem nevěděl. Takže brát to tak, aby tam bylo takové příjemné prostředí, hovor, rozhovor, komunikace mezi těmi dětmi a naučit je pomáhat si navzájem. Aby se nesmáli: Jo tys to nevěděl, tak já ti to teď povím. To mi přijde, že to i dýl trvá, než se to naučí, ale pak je to super. Když dělají něco doma, něco si mají připravit do té další hodiny, a neví to, tak jsou naučeni si to zvýraznit a už se přímo v té hodině ptá, tomu jsem nerozuměl, to nevím, jak to bylo. Aby se nebáli prostě přijít s tím, že to zadání není v pořádku a nebylo to: Mami, jak to je? Pojď mi to pomoci a pojď mi to udělat. To jako nechci. Ale je pravda, že s některými rodiče to je jako těžko. Takže asi tak.

Q.3 „Řekněte nám prosím, zda souhlasíte s tímto tvrzením: „Hlubší zkoumání klíčových kompetencí vede k závěru, že nejde tolik o změnu obsahu vlastního učiva, ale spíše o způsob podání.“

Učitel A: Já bych řekla, že jako také. Souhlasím s kolegyní D.

Učitel B: Také.

Učitel C: Mně to přijde takové sporné. Asi bych se k tomu hloubš nevyjadřovala k téhle otázce.

Učitel D: Já si myslím, že by to i tak mohlo být. Že bych to tak i jako pochopila, že někdy nejde ani fakt tolik o to učivo jako spíše o to, jakým způsobem se tam pracuje a co je. Takže mi to celkem vyhovuje. Není to teda, že to je vždycky sto pro, ale řekla bych, že mi to nevadí tady ta definice, že já bych se přikláněla.

Q.4 „Řekněte nám prosím, co potřebují učitelé z hlediska klíčových kompetencí k tomu, aby mohli lépe vzdělávat. Zkrátka aby žáci obsahu učiva co nejlépe porozuměli.“

Učitel A: Já si pak nejsem jako jistá, jestli třeba tady to hodnocení není důležitější spíš pro ty žáky než pro ty učitele, protože ten žák potřebuje vědět, kam se posunul a kam má směřovat. A já si myslím, že třeba v dnešní době, jak jsou děti, tak bych potřebovala, abych měla ve třídě méně dětí a měla bych na ně více času. To si myslím, že to by byla taková nejvyšší potřeba.

Učitel B: Souhlasím s učitelem A. Maximálně chtěla bych ještě ten čas, protože když ten učitel ráno dojde do školy a do třídy. Vy jste asi druhostupníci, my prvostupníci to máme tak, že než se vyřeší omluvenka v té hodině, to mě bolí, to mě bolí. Do toho smska od maminky, jestli svačí, nesvačí, jde na oběd, vybírají se peníze za fotky, za školu v přírodě, pak se to zase vrací. Takže přicházíme v podstatě o jednu skoro vyučovací hodinu, než to pořešíme. Nepochopí to nikdo. No a další věc je. Ted nám, asi jenom na naší škole přidali plavání. Takže jsme chytli teď u prvňáků, dvacet hodin plavání, což první třídu odučíme během čtyř dnů skoro celý rok. Katastrofa. Takže nezatěžovat nás. Neříkám, že plavání ne, ale taky dát tomu nějakou formu, aby ředitel si neřekl, tady je to fajn v první třídě, tam to nekomplikujou jazyky nebo něco, a solíme to tam. Děti nemůžeme stejně do bazénu dostat. Takže nechat nás učit, a ne tady tyhle věci všechny dokola, je to strašný.

Učitel C: Já souhlasím se všema, co přede mnou mluvili. Co se týče tady toho časového problému, to jsem cítila já sama. Protože v podstatě i po vysoké škole jsem byla hozená do vody, co se týče hnedka první třídy a hrozně moc dětí. Já jsem měla skoro třicet dětí, a ještě takové elementy, co vytopily skoro naši školu, takže tam byla jedna perlička za druhou. Ale jako je to hrozně náročný tolik dětí. Nemůže jim člověk dát, co by chtěl dát. A ještě, když chce přistupovat ke každému férově, individuálně. Takže mně to přijde takový, absolutně mimo mísu. Fakt ty nacpaný třídy, teďka když třeba ti prvostupníci mají řešit jednotlivé záležitosti. Teď hromada papírování a všeho okolo a moc to zdržuje, místo abychom věnovali ten čas těm dětem a nějaké naší společné aktivitě. Tím bych skončila.

Učitel D: Aby žáci porozuměli učivu lépe, si myslím, že to není zas úplně v klíčových kompetencích, i když to tam samozřejmě jakoby je. Když to vezmu, co potřebuju jako učitel, tak mně by se líbilo to, co dneska zaznělo na tom povídání. Než jsme přišli sem. Když si máme říct, co by nám jako by pomohlo, tak mně by pomohlo to hodnocení, ale to hodnocení těch klíčových kompetencí je takové, že by měly všechny školy nějaký jeden mustr stejný a všichni to stejně nějakým způsobem prostě zakřížkovali nebo udělali, ale všichni stejně, a nějak jenom jako rozumnou formou, protože jinak se v tom budeme motat pořád dokola, protože si to každý bude dělat sám podle sebe. Takže mně nejvíc by pomohlo, kdyby bylo hodnocení, jak mám ty klíčové kompetence hodnotit, protože to do dneška si dělám sama pro sebe a dělám si to tak spíš od boku jo, jak si myslím. Není tam žádný systémový prvek. I když systém moc nemusím, tak toto mi chybí.

Q.5 „Řekněte nám prosím, jaké klíčové kompetence potřebují učitelé k tomu, aby dokázali u žáků posilovat kritické myšlení.“

Učitel A: Já asi nedokážu vyjmenovat přímo nějaké konkrétní kompetence. Ale nevím, prostě učitel sám, když chce něco rozvíjet, tak by to měl umět. To znamená, když chci pracovat ve skupině, učitel by měl být schopen pracovat sám v nějaké skupině. A jinak nevím, nevybavím si teďka, které kompetence bych měla jako vyjmenovat? Takže myslím si v první řadě, že člověk by měl prostě poznat toho žáka, vědět prostě jeho jméno a tak, ale vědět i třeba jeho zázemí a třeba i jeho předchozí, protože, když vezmu třeba rodinu, tak dítě, které pochází z dysfunkční rodiny, tak bude fungovat jinak, než dítě z funkční a podobně, takže tam je potřeba zaměřit a individualizovat práci tímto směrem. To znamená, ten učitel by měl umět být individuální ke každému žákovi ze všech stran, nejen jakoby z té stránky toho učiva, ale i jakoby té osobnosti apod. Pak může na každého žáka cílit prostě.

Učitel B: Souhlasím, protože asi nic nevymyslím jiného.

Učitel C: Taky souhlasím s B i A. Já si myslím, že v podstatě jakoby na ty menší práce je nejdůležitější jakoby individuálně přistupovat ke každému žákovi. A myslím si, že pojmenovávat nějaký věci a škatulkovat mi přijde absolutně bezpředmětný a zbytečně je to nějaký papírování, nějaký pojmenovávání něčeho, co stejně jakoby v praxi si myslím, že absolutně, prostě nemá to pro nás nějaký význam.

Učitel D: Já si myslím, že všechno děláme, ale nutí nás to zapisovat a popisovat, ale víceméně všechny ty věci musí učitel dělat, aby mohl učit, bez toho to nejde. Takže já taky neznám kompetence z paměti, ač mám třicetiletou praxi. To je všechno.

Q.6 „Řekněte nám prosím, jakým způsobem přispívají k utváření klíčových kompetencí učební materiály. Které byste doporučili? Jaké jsou jejich přednosti?“

Učitel A: Já bych souhlasila právě s těmi materiály. Souvisí to s tím, co už jsem říkala, že prostě co funguje u jednoho dítěte, u jedné třídy, nebude fungovat u druhé. To samé i ty materiály. V jedné třídě prostě, když vymyslíte nějakou aktivitu, tak má obří úspěch a ve druhé třídě úspěch mít nebude. Takže já si myslím, že neexistuje prostě nějaká metodika, která by toho učitele provedla úspěšně jakoby vzdělávacím procesem. Každý učitel musí poznat tu třídu a prostě použít metodu podle svého uvážení. A myslím, že jako učitelé ve většině případů jsou schopni tohle zvládat.

Učitel B: Souhlasím. Maximálně s klimatem třídy, protože od toho tam jsme, aby ty děti v tom stresu nebyly. Vždycky od malinka jim říkám. Že jsme tam na to, abychom vyřešili všechno, co se vyřešit dá. A řešit se dá všechno. Takže myslím si, že je to strašně důležité a pak těch pomůcek a všech těch materiálů je tolik, že opravdu jenom stačí, si sednou. Já mám výhodu, že učíme paralelně s kolegyní. Takže si sedneme spolu, chystáme, tiskneme, strháváme, lepíme a je to bezva. Je toho

spousta bezva a jak říkáte, tady učitelka A, každá třída je něco jiného, co má úspěch třeba u mě ve třídě, tak to trochu pohoří vedle.

Učitel C: To si myslím, že je taky hrozně individuální, protože to záleží hlavně na každém dítěti, co mu vyhovuje. Někomu vyhovuje spíše to, že by využíval různou techniku k tomu způsobu učení a bohatě mu to stačí. Někdo zase má rád, že si může věci ohmatat třeba v praxi. Vyzkoušet si, co to umí. Jak na to přijít a podobně a někdo si to rád prostě zapisuje, že to mu dá mnohem víc. Zápisky různý. Někdo rád vyhledává v učebnicích apod., zvýrazňuje si to. Takže si myslím, že i toto se nedá tak striktně říct a třeba i co se týče nějakých autorů nebo nějakých vydavatelství apod., že toho je v současnosti taková škála, že si myslím, že je to těžký tady to nějakým způsobem specifikovat. Můžu ještě doplnit? Co se týče třeba tady toho souběžného jakoby s učitelem, když jsme v rámci jednoho ročníku, tak třeba toto mě docela i dost mrzelo, že třeba s paní učitelkou, souběžně co jsem nastoupila do první třídy, tak toto nikdy nebylo, že si člověk na to, že třeba v podstatě začínal, musel na věci dojít sám anebo třeba mně pomohla mamka, protože je taky učitelka a prošla si tím. Tak v podstatě, ale říkám ve větší míře sám, že jako by jsem zrovna chytla, když to řeknu blbě, paní učitelku, která prostě je taková, že striktně si jede to svoje a prostě neohlíží se vůbec. Takže to záleží i dost na té osobnosti učitele i jaký přístup má k samotnému způsobu vzdělávání. Jak nahlíží na děti, jestli to s prominutím je kus, anebo jestli na ně nahlíží jako na individuální osobnosti, jak bychom na ně měli nahlížet všichni.

Učitel D: S tímhle já naprosto souhlasím a já ještě mám potřebu mít takové příjemné klima ve třídě. Takže já potřebuju, aby ty děti byly v pohodě, aby byly prostě nevystresované kvůli něčemu, aby prostě se tam cítily bezpečně, a potom můžou pracovat tak, jak se po nich chce, a může se to jako bez problému odvíjet.

Q.7 „Řekněte nám prosím, nakolik se ztotožňujete s následujícími závěry výzkumu: Badatelé v USA se snažili zkoumat politické znalosti studentů středních škol a jejich zájem o politická témata v médiích. V rámci své práce navštěvovali jednu střední školu v USA a tamním studentům zadali úkol natočit video na politické téma (formou talk-show, jiné TV show apod.), přičemž sami na plánu vedoucím k natočení takového videa participovali minimálně. Ačkoli zainteresovaná třída studentů byla známá svou nepozorností a nezájmem ve vyučování, vznikla velice kvalitní videa a ukázalo se, že studenti mají znalosti o politice a při vhodné formě výuky mají i zájem o politická témata.“

Učitel A: Já jsem vloni učila šestou třídu dějepis a dělala jsem si takový pokus, že si děti samy vybraly v učebnici vždycky nějaké jedno téma a každý ten žák vlastně přejal na to téma, když jsme na něj narazili, roli učitele. A vlastně oni zpracovali v té šesté třídě powerpointové prezentace na to dané téma. A potom to jako by vždycky předvedli tu prezentaci a bylo tam zadáno ode mě, co všechno to má obsahovat, a potom jsme se spojili ještě s učitelem informatiky, takže oni ode mě dostali znám-

ku z dějepisu a od něho známku za informatiku, za tu prezentaci, aby to splňovalo prostě nějaké ty formální věci, co to má mít. A vlastně měli tam potom i v rámci té prezentace nějaké křížovky, kvízy, otázky pro žáky. A já, když jsem potom chystala, třeba čtvrtletní test, tak jsem ty otázky vzala z těch jejich kvízu atd. A bylo někdy až k neuvěření, co ten šesták prostě dokázal. Že oni tam měli třeba i sestříhané ukázky z filmů, různé fotografie, popisky. Dalo jim to asi hodně práce a myslím, že to bylo potom jasné, že každé to dítě si pamatovalo nejvíce právě z toho svého tématu, které mělo možnost tímto způsobem jako zpracovat. Takže i ten americký výzkum, si myslím, že proč by tak nemohl dopadnout.

Učitel B: Já se směju, protože to děláme obdobně, nebo snažíme se s tou mojí kolegyní u čtvrtáků ve vlastivědě, protože u nás přechází na druhý stupeň už od pětky. Tak tam se bere Česká republika a každý si může vybrat kraj a je to teda, bych řekla, rok od roku horší. I když loni už jsme měli hodinu informatiky, mohli si to zpracovávat tam, dostali se k nástrojům různým, ale před x lety byly děti daleko šikovnější, když si to doma připravovaly. Ty skupinky se schází dodneška. Oni se schází doma, dojíždějí za sebou, nemají s tím problém. Ale byly daleko lepší práce, šikovnější byli, deset let nazpět řeknu než teď poslední dobou, protože mně to připadne, že už jsou i líní v tom, cokoliv chystat, nebo je to nezaujalo, nechápu to. Je to pořád stejné učivo. Jako pokud je to zaujalo v tom výzkumu, tak asi super, ale bylo to, že devadesát procent to mělo skvěle udělaných, perfektně. Teď už tak dvacet. A to jsou pak zajímavé věci, tak jak říkáte vy. To jsou otázky a já žasnu a používám. Takže věřím tomu, že když je to zaujalo, dneska si myslím, že už je zaujme máloco.

Učitel C: To si myslím, že je i pravda, protože důležité je zaujmout a v podstatě ty děti se zaujmou buď tématem, že jo, to, co buď mají rádi, anebo způsobem, jak k tomu učitel, jakou metodou jim to představí, to dané téma. A jestli je to třeba pouhopouhej nějaký výklad, anebo je to nějak kreativně pojmutý. A v podstatě tady toto třeba děti mohlo zaujmout z toho důvodu, že prostě mohly využít víc metod než třeba k tomu tu techniku, a i mohly být takové spontánnější tím, že i tam ten učitel příliš nezasahoval. Takže si myslím, že toto má docela opodstatnění, že se to určitě mohlo stát, i když děti třeba ve výuce působily prostě tak jako, že je to moc jako nezajímalo, tak jako free, tak si myslím, že toto prostě muselo jim to sednout.

Učitel D: Myslím si, že určitě to je fajn a vidím to tak, že když mě osobně něco zaujme, tak se do toho vrhnu úplně jinak, než když mě něco nebaví, když se mi to nelíbí. Klidně jsem schopná tomu věnovat mnohonásobně více času. Ani to nepoznám, protože ten čas utíká mnohem rychleji. Takže když je to bavilo a bylo to pro ně super, bylo to pro ně jako motivační, věřím, že to mohlo být takhle úplně v pohodě.

SETKÁNÍ S UČITELI – HRADEC KRÁLOVÉ 20. 11. 2017 (DOSBĚR – POUZE 1 SKUPINA)

Q.1 „Řekněte nám prosím, které formy výuky považujete pro žáky za nejvíce přínosné pro ně samotné. Tedy že tyto formy jim umožní co nejvíce porozumět probírané látce, zaujmout je, případně motivovat k dalšímu zájmu.“

Učitel A: Tak za mě, já učím dějepis a občanku a učím v tzv. hnízdech, tzn. mám vždycky dvě a dvě přiřazené lavice k sobě, takže pro mě je to ta praktická část skupinové vyučování – kdy oni pracují v těch skupinách, radí si, spolupracují, vyhledávají, seřazují, prostě cokoli, to si myslím, že je nejvíce přínosné. Nebo potom to projektové vyučování. Kdy vlastně každá skupina vytvoří nějaký projektík a pak ho prezentují.

Učitel B: Já učím dějepis a občanku. Teoretický základ studentům více méně předáváme výkladovým – frontálním – vyučováním, potom se snažím, aby pracovali vzájemným učením, nebo částečně projektovým vyučováním. Aby pracovali ve skupinkách, informace znovu zpracovali, pochopili jinak a vzájemně si je předávali. Nicméně ten základ vlastně prochází výkladovou částí, většinou frontál. Buď s pomocí učebnice, pracovních listů, nebo pomocí interaktivní tabule, připravených programů.

Učitel C: Já souhlasím s kolegy A i B. Sama učím občanku a využívám na začátku hodiny frontální výuku s učebnicí, s pracovními listy, případně pak zapojíme nějaké dramatické hry, nebo skupinovou práci, případně vzájemné učení nebo občas i počítače, kdy vlastně vyhledávají ty informace, zpracují je a dále se o nich bavíme, takže na závěr třeba i diskuzní část.

Učitel D: Já učím češtinu a občanku a zjistila jsem, že i mluvnice se dá učit jinak než frontálně. Takže jsem příznivcem toho vyhýbat se frontální výuce, i když ve všech případech to nejde a jsem nadšenec do střídání různých technik. Takže mám vypracovaný čtyřročníkový systém, kdy pracujeme ve všech metodách, které tady zmínili kolegové. Od dramatizace přes projekty, exkurze, skupinové práce, nebudu opakovat, a s tím, že se vždy snažím, aby se nepotkalo to téma s metodou, tzn., jestliže ve všech ročnících máme třeba zařazenou výuku proti návykovým látkám nebo sexuální výuku ne – všechna témata máme ve všech čtyřech ročnících – tak se pokaždé snažíme, aby narazili jiné techniky výuky v tom daném tématu.

Q.2 „Řekněte nám prosím, které formy výuky považujete pro učitele za nejvíce přínosné pro ně samotné. Tedy že tyto formy jim umožní co nejlépe předat probíranou látku, porozumět jí, zaujmout je, případně motivovat k dalšímu zájmu.“

Učitel B: Pro mě jako pro učitele, abych měl jistotu, že žákům předám informace tak, aby je uchoopili, a dokážu nějakým způsobem korigovat základ znalostí, tak abychom s tím mohli pracovat, tak bohužel stále pro mě v největší míře musím používat frontální vyučování, nějaký druh výkladu.

Bohužel se mi v poslední době stále osvědčuje, že moji žáci mají obrovský problém porozumět textu. Zjistit, vybrat si informace, vytáhnout je – ať už je to psaný text, informace na internetu, jakékoliv medium, kde jsou informace. Mají problém s těmi informacemi pracovat. Tzn. snažím se více a častěji zapojovat různé typy textu. Ať to jsou listy, pracovní listy na vyplňování, vyhledávání, práce na internetu, s videem, s informacemi na internetu nebo s jakýmkoli dokumentem. Aby se naučili z jakéhokoli média ty informace vyfiltrovat, vzít, vybrat, dohledat si je, porovnat a vůbec s nimi pracovat, protože pokud oni nemají tento základ, a to se mi potvrzuje, že toto neumí na jakékoli úrovni, tak jakákoli forma práce je potom pro mě obtížná. Pokud oni neumí pracovat s textem. Sami si vyhledat informace podle důležitosti. Vyfiltrovat je a skutečně si zapamatovat nějakých pět deset základních věcí ke každému tématu. Abych měl jistotu, tak na začátku hodiny musím nějakou formu tohoto výkladu ty jejich informace si potom zkontrolovat já formou dialogu, formou nějaké prezentace, kde oni si to sami překontrolují anebo formou vzájemného učení, vzájemné kontroly, kdy oni si ty informace sami korigují a kontrolují správnost.

Učitel C: Nejjednodušší pro některé učitele je samozřejmě frontální výuka, protože jim k tomu stačí učebnice nebo jen některé materiály, ale žáci tu formy ne vždy uvítají. Samozřejmě je pro učitele náročnější zapojit žáky do výuky, takže náročnější na čas pro učitele, ale zároveň pro žáky výhodnější je do určitých témat se zapojit osobně, samostatně vyhledávání, čtení v textu, práce ve skupinách.

Učitel D: Já nahrazuji frontální vyučování metodou vyvozování, nejdříve hodím žáky do nějakého příkladu a oni leckdy netuší ani téma hodiny a na něco si nejdříve sami přijdou. A já jim pak řeknu: vidíte a teď jste pochopili tuto poučku. Dále čím dál častěji zařazuji, teď už od šesté třídy, myšlenkové mapy. Aby si to pospojovali do nějakých obrazců, Abych měla jistotu, že to umí, pracuji s poučkou, že se věci musí stále opakovat. Metoda házení míčkem. Opakujeme látku, která je poměrně stará. Pokaždé sáhnu na jinou látku a s tím se meleme a usnadňuji jim to, aby nemuseli doma sedět a tupě se to učit.

Učitel A: Souhlasím, že průšvih je práce s textem. Mně se v poslední době hodně osvědčuje, že si je na začátku hodiny všechny postavím a ptám se co jsme brali minulou hodinu. Ale snažím se opravdu v závěru se ptát: co jste si zapamatovali, co vás zaujalo, co byste chtěli ještě oživit. Stále se ptám proč, aby prostě vyvozovali sami. Snažím se je povzbudit a motivovat, aby se nebáli něco říct. Hodně se mi osvědčuje i komunitní kruh. Když se žáci dokážou otevřít a jinak reagovat. A je to o škole a kantorech, učit společně, individuality jim nepomůžou.

Q.3 „Řekněte nám prosím, zda souhlasíte s tímto tvrzením: „Hlubší zkoumání klíčových kompetencí vede k závěru, že nejde tolik o změnu obsahu vlastního učiva, ale spíše o způsob podání.“

Učitel C: S tímto tvrzením souhlasím. Způsob podání je určitě pro žáky důležitý. Máme zkušenosti s učitelem D, ze spolupráce během dvouhodinovky ve dvou učitelích v jedné třídě, kdy jsme zároveň učili a zároveň spolupracovali. Moje zkušenost je, že to rozhodně fungovalo dobře.

Učitel D: Též mám zkušenosti s učitelem C. Tam jsme probrali všechny ty kompetence, že to je opravdu jen jiný úhel pohledu, nebo pojmenování toho, co už učitel běžně ve výuce dělá, ale když si to pozorně přečte, tak ho třeba ještě napadne: ajo, ještě tohle bych mohl.

Učitel A: My možná někdy v tom hledáme něco složitějšího, než to je. Když si to člověk přečte, tak mu je to jasné. Já mám pocit, že je to hodně o přípravě. Když si to člověk přichystá, čeho opravdu chce v té hodině dosáhnout, tak se to setká opravdu s tím pravým poznáním a člověk je i vnitřně spokojený.

Učitel D: Já jsem si začala znovu po 15 letech praxe do příprav zase zapisovat cíl hodiny.

Učitel B: Já klíčové kompetence považuju za skvělou pomůcku, kde je rozpracovaná spousta věcí, ale nemůžu se ubránit dojmu, že se pojmenovaly věci, které se si myslím, většinou běžně užívají. Je to nadnesený pojem, který mi po pravdě ani moc neříká. V poslední době stále víc spěju ve svých hodinách k tomu, že forma často převažuje před obsahem, že kolikrát důležitější je téma – klidně okleštit, říct toho míň, několikrát to zopakovat různými formami. Ale mám vždycky cíl, to, co jim chci sdělit. Něco uchopitelného. Něco, co si z té hodiny odnesou. Víc to dělám v dějepise. Už teď je pro mě důležitější, než aby mi říkali nějaké letopočty, aby uchopili dějiny, dokázali převyprávět nějaký příběh, aby se z toho poučili. Já se snažím v menších dávkách jim vštěpovat ty informace a několikrát během té hodiny je zopakovat.

Učitel A: Souhlasí s učitelem B. Už nedávám zřetel na to, aby přesně věděli kdo, kde a jak. A při občance dávám zřetel na to, aby se to hodně propojilo s praktickým životem. Aby jim to něco dalo do praxe. Aby to využili. Ať je to finanční gramotnost, ať je to Evropská unie. Cokoli. Aby se nebáli uplatnit názor. Aby byli schopni to nějak prezentovat. Aby se dokázali obhájit, aby dokázali cokoli reklamovat. Důraz na ten praktický život.

Učitel B: Aby dokázali argumentovat. Aby dokázali komunikovat, stát si za svým názorem, ale zároveň třeba i přiznat chybu a dokázali být i tolerantní, což podle mé zkušenosti je v dnešní době obrovský problém. Jakmile oni sami nemají pravdu, tak často zavrhnou cizí názor. Nejsou schopni reflektovat cizí názory a vzít si poučení. A aby měli kritické myšlení. Aby se ptali proč, z jakého důvodu a aby se nebáli klidně říct ne. S tím že mám propojený dějepis s občankou, tak se mi tam spoustu témat krásně překrývá, kde to jde vidět. Skutečně čím dál tím víc kritické myšlení.

Q.4 „Řekněte nám prosím, co potřebují učitelé z hlediska klíčových kompetencí k tomu, aby mohli lépe vzdělávat. Zkrátka aby žáci obsahu učiva co nejlépe porozuměli.“

Učitel D: Já to řeknu jednoduše. Aby si moderní učitel uvědomil, ať se mu ta moderní doba, společnost, medializace a všechno líbí nebo ne, youtouberi, a že už nečtou jako před sto lety ty děti dědečkům noviny přes rameno, ale koukají na ty youtoubery, tak že má dneska jakousi roli moderátora. Že role učitele je úplně jiná. Poukazovat na zdroje, na formu, na kritické myšlení, jak tady padlo, než na to tupé odříkávání s ukazovátkem.

Učitel A: Já mám pořád pocit, že my jim předáváme takovou tu lidskost, jak by spolu lidé měli jednat, ale mám pocit, že dětem chybí pravidla. Pravidla pro život a život ve společnosti. My máme vzdělávací, ale i výchovnou funkci. Někdy se mi ze společnosti ztrácí lidské hodnoty – jak si máme toho druhého vážit, jak máme tolerovat, jak máme spolu jednat. Ať už to jsou pro mě sprostá slova. Pro mě je sprostý i blbý. Tohle bych já nikdy před třídou neřekla. Ale mám pocit, že když z člověka něco vyzařuje, a něco jim předává i osobním způsobem, tak se mu to potom vrátí. Tohle je pro mě to klíčové. Dobře, jestli něco zapomenou, jestli zapomenou 200 let, tak zapomenou no, v historii, ale aby nezapomínali být tím člověkem. Pro mě to není klišé, já chci, aby takoví byli.

Učitel B: Co považuji u dětí za největší problém, je to, že mnohé, co považuji za základ, co vše by měly ovládat, tak oni neovládají. Ale není to třeba něco, co se týče učení, ale co se týče chování a mezilidských vztahů. Něco v tom smyslu, co už tady padlo. Mám občas pocit, že kolikrát jsem víc než učitelem, ale spíše nějakým vychovatelem, který kromě toho, že by měl učit a být v uvozovkách odborníkem na to téma, tak daleko více se musí řešit věci výchovného rázu a kázeňské, které často považuji za naprostou hloupost, malichernost. Tohle mne strašně vyčerpává, nejen časově, ale přijde mi, že těm dětem chybí nějaký základ, který by měl být v rodině, to, co by měly dostat v rodině, spíše často supluje my, respektive já v těch hodinách. A je až smutné, že člověk je pro ty děti až jediným příkladem společně s dalšími učiteli ve škole, kdy ty děti vidí, že se dá jednat slušně a tolerantně, což v rodině chybí.

Učitel C: Momentálně mě nic nenapadá v rámci klasické výuky, ale spíše mne napadlo přirovnání ke své třídě, se kterou se snažím trávit v uvozovkách co nejvíce času a neustále s nimi komunikovat, a to i o přestávkách. S tím, že jsem hned vedle v kabinetě, vídám se s nimi v podstatě pořád. Bavím se s nimi o jejich rodinných problémech nebo o tom, jak se mají, jaký byl jejich víkend; v podstatě o běžných věcech, protože s málokým se o tom budou bavit. Ve třídě spolu ještě donedávna tolik nekomunikovali. Udělala jsem na naší škole trochu převratnou věc, zabavila jsem jim mobily, od rána až do odpoledne, což na jiných školách funguje evidentně zcela běžně. Teď je to 14 dní a musím říct, že komunikace se mezi dětmi zlepšila a zvětšila, nejsou jenom zabraní do obrazovek, ale baví se o tom, o čem jsem se předtím s nimi bavila jen já. Takže je důležité podporovat toto působení, nejen v rámci výuky.

Učitel A: A co rodiče? Já to sice chválím, ale mám pocit, že často s tím, čím větší škola, tím větší problém. U nás byl třeba problém jen s tím, když jsme zakázali wi-fi. I když už se tedy přes to přenesli.

Učitel C: Já jsem právě nejdříve šla za rodiči, popsala jsem jim situaci a všichni rodiče, kromě jedné maminky, s tím naprosto souhlasili. A ta jedna maminka uvedla, že potřebuje být s dcerou v neustálém kontaktu. Takže ta slečna jako jediná ze třídy má u sebe mobil.

Učitel B: My teda máme od letoška na škole také zakázané mobilní telefony a překvapivě s tím nebyly žádné problémy. Komunikace vzrostla, bohužel děti vyvíjí aktivitu jinde, takže vzrostl kázeňský neklid. Takže proto jsou i názory typu „Ano, dejte jim ty mobily, zabaví se.“ – Ale já toho nejsem zcela příznivcem, protože tohle je nenaučí, jak by se k sobě měly děti chovat.

Q.5 „Řekněte nám prosím, jaké klíčové kompetence potřebují učitelé k tomu, aby dokázali u žáků posilovat kritické myšlení.“

Učitel A: Já mám pocit, že úplně všechny. Ty klíčové kompetence by měly fungovat jako komplex, to znamená, ať jde o občanské, pracovní aj., musí být se využívat komplexně.

Učitel B: Já bych souhlasil s kolegyní. Také si totiž myslím, že víceméně všechny klíčové kompetence obsahují něco, co se dá na kritické myšlení aplikovat. Já se budu opakovat, ale myslím si, že děti se musí naučit nebát se ptát, ale umět se samozřejmě zeptat. Zkoumat věci, aby se nenechaly děti jednoduše zmanipulovat. Nenavést se do stáda. Krásně se mi to učí na totalitních režimech, kdy se jim snažím dávat příklady, jak totalita jednoduše, běžně, dnes a denně na ty lidi působila a oni byli schopní dělat i věci, které by normálně vůbec nedělali a odsoudili by je. Ale tím, že se nechali zmanipulovat a stali se součástí stáda, velmi často z důvodu, že neuplatnili kritické myšlení, že se neptali a dokud byla možnost se ozvat a zastavit to, neudělali to. Já jim vždy říkám, že je to ona mlčící většina, která věci může měnit. Ale musí se ozvat zavčas, tj. občanka, dějepis. Krásně to splývá.

Učitel C: Souhlasím s oběma kolegy a jen dodám, že klíčové kompetence jsou právě proto klíčové, aby se používaly všechny.

Učitel D: Lépe to říci ani nemůžu. Klíčové kompetence jsou tedy klíčové, já snad jen jako češtinář to nepropojuji s dějepisem, ale literárními texty a ta mezipředmětová provázanost a nadchnout i jiného kolegu, který vám přihodí něco jako na principu Walfdorské školy, kdy děti to mají vše uchopitelné ze všech úhlů pohledu a pak odjíždějí na olympijské hry, to je prostě super.

Q.6 „Řekněte nám prosím, jakým způsobem přispívají k utváření klíčových kompetencí učební materiály. Které byste doporučili? Jaké jsou jejich přednosti?“

Učitel B: Já tedy jako učební materiál, který používám, nadále budu zmiňovat učebnici. Využívám ji teď daleko víc než dříve, protože jsem zjistil, že děti vůbec neumí s textem pracovat, ani v té učebnici, kde to mají zestručněné. O to víc proto se snažím pracovat s učebnicí, ale zároveň se snažím měnit rytmus té práce a její formy, to znamená, zařazuji různé pracovní listy, vyhledávám je na internetu, vytvářím si je i sám, různé doplňovačky, křížovky, snažím se zapojovat pohybové aktivity, vytváříme si myšlenkové mapy, skupinky, ve kterých pracujeme s informacemi. Velmi se osvědčilo v dějepisě, v občance sice méně, hlavně v osmičce a devítce, pracovat s videem. Pouštím jim různé ukázky, třeba na Streamu jsou Slavné dny, což je video, které se mi strašně líbí, protože 5–8 minut je čas, který jsem schopný tomu věnovat. Na základě informací, které vidí a slyší, ne jako když je pouze čtou, je pro ně vše srozumitelnější; lépe tak problematiku pochopí a zapamatují si ji. Potom k tomu přidáme práci s textem, kdy mi odpovídají na to, co žáci viděli. To se mi osvědčuje, když si dělám zpětnou vazbu.

Učitel C: Jako učitel B využívám hodně učebnice, ale s tím, že ke každému tématu, které jsou, učila dříve, třeba i během VŠ praxe, mám své materiály, některé tvořené přímo s metodičkou. Materiály ale následně ještě upravuji vždy pro danou skupinu, u které vím, že jí bude vyhovovat konkrétněji ten či onen typ výuky. Každá třída je jiná a podle toho je třeba texty nebo materiály a pomůcky upravovat a využívat.

Učitel D: Používáme v hodinách křížovky, hádanky, pohybové aktivity, filmy, Jeden svět na školách, lanové aktivity, psychohry, komunitní kruh, učebnice, pracovní listy, vyvozování, problémové úlohy, šifry, rébusy aj. Nevím, jestli jsem schopna ještě i další teď z hlavy vyjmenovávat.

Učitel A: Po tomto výčtu je velice těžké něco najít. Exkurze? Myslím, že však vždy platí, že všeho s mírou. Třeba jako v případě boomeru interaktivních tabulí. Všichni je milovali, ale potom člověk zjistí, že když se to používá pořád, děti to omrzí. Ale s čímkoli je pracováno, stále se ptát: k čemu to je? A zase jsme u toho proč? Proč? Proč? Tak i když použijeme Dějiny udatného národa a když to potom porovnáji s dalším dokumentem. Je to tak správně? Porovnejte to s učebnicí atp. To si myslím, že má smysl.

Q.7 „Řekněte nám prosím, nakolik se ztotožňujete s následujícími závěry výzkumu: Badatelé v USA se snažili zkoumat politické znalosti studentů středních škol a jejich zájem o politická témata v médiích. V rámci své práce navštěvovali jednu střední školu v USA a tamním studentům zadali úkol natočit video na politické téma (formou talk-show, jiné TV show apod.), přičemž sami na plánu vedoucím k natočení takového videa participovali minimálně. Ačkoli zainteresovaná třída studentů byla známá svou nepozorností a nezájmem ve vyučování, vznikla velice kvalitní videa a ukázalo se, že studenti mají znalosti o politice a při vhodné formě výuky mají i zájem o politická témata.“

Učitel C: Mám pocit, že tento text jsem už někde četla. Určitě s ním souhlasím, protože to zažívám i ve třídách, které učím. Pokud se jedná o téma, které se dá pojmout jak frontálně, tak i zábavně nebo jim dát volný prostor pro vytvoření něčeho vlastního za pomoci skupiny nebo internetu či jiných forem aktivit, budou lépe zainteresovaní.

Učitel D: Souhlasím, že na obsahu se nejvíce podílí vhodná forma výuky. Vráťím se k tomu, že v dnešní době je učitel moderátorem, protože žáci si mohou všechno najít, nejsou oblíbené knihy, ale mají nově názory od youtuberů, mají internet. My jako učitelé bychom jim měli ukázat, že všechno si najít mohou, ale něco musí vědět, aby s tím mohli pracovat. A teprve škola je naučí práci s rovnicí. To, co najdou na internetu, se musí naučit uchopit, ať už se jedná o čtenářskou gramotnost, jako porozumění textu, tak rozpoznat manipulaci. Ztotožňuji se s názorem o formě výuky, zároveň by se učitel neměl stavět do role: „Já vám teď tady kážu tato moudra.“ – žáci poté mají pocit, že tohle si kdykoli a kdekoli mohou najít. Spíše tedy zaujmout tou formou: tj. Proč by sis to měl najít? Proč byste tohle měli vědět do života?

Učitel A: Navážu, protože mě baví, když pracujeme s textem, nachytávám je na tom, že ano, učebnice či knížka má něco jako obsah, oni o tom ztrácí přehled. Když si mají něco vyhledat v nějaké encyklopedii, tak mi Josefa Kollára hledají pod J, a nikoli K – Kolárem. A pořád je nutím, když jim řeknu, otevřete si učebnici, řeknu jim téma, ale rozhodně jim neříkám stránku. Souhlasím, že když se vezme nějaká netradiční forma, dokáží být velmi učenliví, kreativní. Naposledy mne napadá plánovaný ples deváťáků, kdy oni měli jednat s panem ředitelem. Svolali si schůzku a domluvili se, že mu ukážou, jak umí jednat. Ale přistoupili k tomu stylem „pohoda, klídek“. To jsem musela zarazit, že s panem ředitelem se bude jednat jinak. K textu? O politice by si také něco našli, ale teď si nemyslím, že by je ta politika příliš zajímala. Já třeba na začátku občanky dělám mini úvody, aktuality, kdy si mají vzít něco ze současné politiky. Takže teď by je asi zajímala volba prezidenta díky tomu jeho vystupování. Co je teď zajímavé, byly také volby, takže Piráti. Ale myslím si, že se až tak o tu politiku nezajímají, zajímají je spíše jiná témata.

Učitel B: Já určitě souhlasím s tím, že nějaká netradiční, kreativní, forma podání informací a jejich zpracování je zaujme mnohem více. Cokoli si žáci mohou sami vytvořit nebo korigovat, daleko více je to logicky pochopí a více jim na tom záleží, než když budou pouze plnit nějaké úkoly, které jim třeba zadám. Nicméně si nemyslím, že se všemi studenty se dá pracovat touto formou. Ne všechny děti jsou schopny pracovat samostatně bez vedení, a to z toho důvodu, v uvozovkách, toho vedení učitelem. A třeba protože nejsou schopné se domluvit na elementárních věcech, jak pracovat, co tam dát. A jak už tu dnes padlo, děti mají nyní velký problém s komunikací a vzájemnou tolerancí.

Učitel D: Ještě mi vyvstaly dvě věci, které souvisí se všemi otázkami. Když se dětem dá důvěra a ten učitel je má teda ty čtyři roky, tak si je postupně zpracovává, aby byly ty děti schopné pracovat. Ale když jim dáme tu důvěru, že oni mají tu možnost třeba držet videokameru, dělá to hodně. A pak tady nepadla moje oblíbená forma, kterou jsem zapomněla zmínit, a to je práce na stanovištích. Kdy se musí nejenom hýbat, ale také přemýšlet. Výborně to funguje třeba venku, když po celém ročníku jako opakování vědí, že v sedmičce, osmičce, v devítce přijde toto opakování venku. Nemusíme v září hned sedět ve školách, ale jsou venku na stanovištích a dost se přitom zapotí, a to i myšlenkově.